

VII. ÉVFOLYAM

11. SZÁM

ROMA LAP

1999. NOVEMBER

ÁRA: 98

HOSSZÚ ÚT

LD

„LUNGO DROM”

P O S T A F O R D U L T V A L

Helyreigazítás

Lapunk 1999. októberi számában a 3. oldalon szereplő jegyzetben sajnálatos elírás történt.

A cím helyesen: **Pogromjások.**

A tévedésért az olvasók elnézését kérjük.

Tisztelt Szerkesztőség!

Újszász Városban létrehoztunk egy olyan képviselő testületet, mely méltó az ország bármely kisebbségi önkormányzatához. Szinte napi kapcsolatot tartunk az óvodákkal és az iskolákkal. Minimalizáltuk a hiányzások óraszámát. Ez évben a rászoruló gyermekek teljesen ingyen kaphatták meg a könyveket. Több hagyományörző rendezvényünk volt az elmúlt évben, a Fővárosi Varietét is meghívtuk rendezvényeink színesebbé tételére. Tavaly karácsonyra minden cigány gyermek Mikulás csomagot kapott, és minden gyermek az

idős korosztállyal együtt 1 kg szaloncukrot. A segélyezési javaslatokkal élünk, és testületünk dönt azok kiadásáról, a rászorultságot figyelembe véve. Állandó kapcsolatot tartunk van a helyi közüzemi vezetőkkel, képviselőtestülettel, és szinte kontrollként ellenőrizzük a határozatok végrehajtását.

Hagyományörző zenekart, cigány sportszakosztályt hoztunk létre. Az Oktatási Minisztérium segítségével kétnyelvű könyvekkel támogattuk a könyvtárat, amit mindenki tetszés szerint kivihet. Május elseji ünnepséget és a városi rendezvényeket is támogattuk. 65 cigány tanuló kirándulását támogattuk. Tanulmányi versenyt rendeztünk és örömmel írom le, hogy 42 cigány tanulót jutalmaztam az évvázrón oklevéllel és könyvvel.

Felnőttoktatást szerveztünk szakképzéssel együtt, amit szintén az Oktatási Minisztérium támogatásával oldottunk meg. Napi kapcsolatot tartunk a Megyei Munkaügyi Központtal, és örömmel tudatom Önökkel, hogy a többségi társadalom egyéneit is

beiskoláztuk, továbbá az első szakmáig ingyen tanulhatnak, sőt bizonyos jövedelmet is kapnak. Emellett közhasznú foglalkoztatást is nyertünk, ahol a cigány kisebbség túlnyomó többsége keresethez jut. Komoly összeggel támogattuk a gyermeknapi rendezvényeket.

A kisebbségi irodánkban a hét öt munkanapján van ügyfélfogadás. Együttműködési megállapodásunk van a helyi pártokkal,

szervezetekkel, üléseinkre állandó meghívottak. Egy év alatt 12 testületi ülést tartottunk, hiszen rengeteg tennivalónk volt, hogy a fentieket létre tudjuk hozni. Szinte az egész megyében ismernek, nemcsak a megyéből jönnek hozzám segítségért, hanem más megyéből is, főleg azóta, hogy együttműködést kötöttem a megyei CÉSZ szervezettel. Voltak a kezdetben nehézségeink, de eddig még mindig elértem amit akartam, akartunk. Mindezt az állam által adott működési támogatásból oldottuk meg, mert mi tiszteletdíj nélkül dolgoztunk és dolgozunk. Sokszor a saját költségemre, de elintézem a hozzám forduló ügyes-bajos dolgát, legyen az akár jogi képviselet is.

Megalakítottam városunk legnagyobb szervezetét a Lungo Dromot, folyamatban van a nagycsaládok egyesületének megalakulása is, amit a napokban realizálunk. Folyamatban van a szőnyeg-szövő és a varró tanfolyamok beindítása is. Sorolhatnám még, de úgy érzem, hogy ennyi is elég ahhoz, hogy bebizonyítsam, igen is lehet a kisebbségi önkormányzatoknak tevékenykedni és cselekedni. Mert egy képviselő, akkor képviselő, ha teljesíti a választói akaratát és kéréseit.

Rónavölgyi Sándor
Újszász Város Cigány Kisebbségi
Önkormányzat Elnöke
és a helyi Lungo Drom Elnöke

Fotó: LD-archívum

ROMA LAP

Megjelenik havonta a „Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségeikért” Közalapítvány támogatásával.

Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány
5000 Szolnok, Aranka utca 3.
Telefon/Fax: 56/372-269

Főszerkesztő: Paksi Éva

Tervezőszerkesztő: Ádám László

Főmunkatárs: Farkas Kálmán

Munkatársak: Botosné Káté Lilla,

Bubáné Csapó Ilona, Bujdosó Jánosné,

Pálfi Elvira, Rácz Lajos

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Nyomdai munkák:

REPRO STÚDIÓ Nyomdaipari Egyéni Cég
Szolnok, Ostor u. 2.

ISSN 1216-982X

A nem kért kéziratokat nem őrizzük meg és nem küldjük vissza.

Enciklopédia

Lakatos Antal

(*Bp., 1933) Lakatos Misi neves győri primás idősebbik fia. Kezdetben apja tanította hegedülni, majd a Fodor Zeneiskolában Rados Dezső növendéke volt.

Muzsikus pályája 13 éves korában apja zenekarában kezdődött, majd ifj. Kóczé Antal zenekarához került. 1951-ben a Járóka Sándor vezette Duna Művészegyüttes tagja lett. 1957-ben alakított ze-

nekarával, a Gundel étteremben kezdte meg működését. Később a Béke Szállóban játszott.

Külföldi szereplései: 1960-ban nyolc hónapig Milánóban, a következő évben Svájcban, 1962-ben három hónapig Tokióban, 1976-ban Sydneyben, majd a kuvaiti Hilton Szállóban szórakoztatta a vendégeket.

(Csemer Géza: Habishti)

Rácz Lajos

Őszi szonett

Botjára támaszkodva támolyog
a fény, oly erőtlén, mint a beteg
ember kézszorítása - szürke hályog
ereszkedik a tájra, akár egy

hulló falevél, úgy búcsúzik sóhajom
a nyártól. A dinnye ízét még
érezem ajkamon, de már hallom
a tél lépteinek toporgó dühét.

Egyre nyirkosabb lesz nevetésem,
didereg a fény tekintetemben-,
csontjaimban érzem az évek vonulását.

A hamu alatt van-e még parázs,
amelyből tüzet lobbanthat hitem?
Túlélni még egy telet, jó lenne tán.

Horváth Zoltán

Igény

Legyen egy asszony
akire vársz
legyen egy mozi
ahová jársz

Legyen egy ital ha
inni akarsz
Végül egy Isten ha
hinni akarsz

Cigánykerék

Cigánykerék
mindig sáros
Lehet falu
lehet város

Kemény sors
A cigányé
Árokiparti
virágé

Németh Attila

Farkasdal

Majd megtanulok a farkasok nyelvén beszélni,
és üvölteni fogok az éhségtől, a söréttől.
Pirosra festem véremmel a maroknyi szűz havat.
Erre járt, itt a nyoma,
Kiáltják a zöldruhás, bakancsos vadászok.
És a kopók szimatot kapnak,
de már csak kihült bundámat találják
hurokba szorulva.
És akkor pillantják meg szívemet,
mely lüktet és felroppen,
mint öklömnyi veréb
a fekete égbe.

Tízéves a Rácz Aladár Községi Ház

A PÉCSI RÁCS ALADÁR KÖZÖSSÉGI HÁZ
LÉTREJÖTTE ÉS MŰKÖDTETÉSE EGYIKE
NAPJAINK KEVÉS SIKERTÖRTÉNETEINEK.
ANNÁL INKÁBB ÍGY VAN, HA FIGYELEMBE
VESSZÜK, HOGY ALULRÓL JÖVŐ
KEZDEMÉNYEZÉSRŐL VAN SZÓ, ÉS AZON
KISEBBSÉGEK EGYIKÉRŐL, AMELYIK
ANYAORSZÁG HÍJÁN A LEGKEVESEBB
KÜLSŐ SEGÍTSÉGRE SZÁMÍTHAT

Pécsett a rendszerváltás évében, 1989 tavaszán alakult meg a Cigány Kulturális és Közművelődési Egyesület közel negyven fővel azzal a célkitűzéssel, hogy megszervezze a pécsi és a baranyai, a későbbiekben pedig a régió cigányságának közművelődési, kulturális és politikai képviseletét, mondja **dr. Kosztics István**, az egyesület elnöke, aki nélkül ez az országban egyedülálló intézmény nem jöhetett volna létre. Az egyesület 1989-ben vásárolta meg a József utcában azt a földszintes épületet, amely Rácz Aladár Községi Ház néven vált ismertté a város lakók és az ide látogatók részére. Mindez akkoriban még a városi és a megyei tanács támogatásával jöhetett létre, de segített a Művelődésügyi Minisztérium és a Kisebbségi Hivatal is. Még abban az évben, augusztus 15-én nyitották meg a házat, s kezdődhetett meg a programok sora. 1995-ben azonban, tekintettel a rendkívül rossz műszaki állapotra, s arra, hogy a laza szerkezetű talajra épült déli oldal meg is

rogyott, az épületet le kellett bontani. Bár korábban a felújításban és bővítésben reménykedtek, ezek után szóba sem jöhetett. Az új épület létrehozása érdekében egy holland alapítványhoz nyújtottak be pályázatot, amely végül is a ház felének finanszírozását vállalta föl, amely az ötmilliósi beruházás esetében nem volt éppen kevés. Az 1995 és 1998 közötti időszak a gyűjtés időszaka volt, miközben az intézmény az azóta megszűnt Angol Központban tevékenykedett. De adott pénzt a város, a megye, a Kisebbségi Hivatal és a minisztérium is, bár a város és megye nemigen hitt abban, hogy ebből valami is lesz. Az egyesület ez idő alatt működtetett egy Roma Szokmúzeumot, és az Ifjúsági Házban különböző programokat, melyek azért jelezték, hogy az élet az építkezéssel nem állt le, s hogy életképes szerveződésről van szó. Szerencsésnek mondható, hogy a holland fél nem várta meg, amíg az általa szükségesnek tartott 50 százaléknyi összeg összegyűlik, hanem folyamatosan tárgyalta a várossal és a megye vezetésével annak érdekében, hogy komolyan vegyék az egyesületet és az általa képviselt ügyet. 1998 október 9-én sor kerülhetett az új épület ünnepélyes átadására, és ezzel az európai színvonalú létesítménnyel lehetővé vált, hogy a Rácz Aladár Községi Ház a dél-dunántúli régió cigányságának szellemi, kulturális és módszertani bázisává váljon.

Megnyílhatott például itt az Erdős Kamill Cigány Múzeum, amely a baranyai

Rácz Aladár Községi Ház

cigányság jelenéből és múltjából mutat be dokumentumokat, festményeket, fotókat, tárgyakat. Egyik jelentős megmozdulásuk volt a Cigány Képzőművészek Stúdiójának létrehozása, amely lehetőséget teremtett a megyében élő és alkotó roma képzőművészek számára kiállításokon való részvételre, ösztöndíjazásukra, anyagok és maguknak az alkotásnak a megvásárlására. Ez utóbbira az egyesület jelentős összegeket biztosított. Így kerültek be a ház állandó kiállítási anyagai közé **Ráczné Kalányos Gyöngyi**, **Orsós Teréz**, **Fenyvesi József**, **Jovánovics László**, **Horváth Zoltán**, **Kosztics László** és **Füzesi József**. Az összegyűjtött képek rendszeresen és nagysikerrel szerepelnek hazai és nemzetközi tárlatokon, de a különböző alkotások megjelennek az egyesület által kiadott könyvekben illusztrációként, így többek között abban a cigány nyelvű képes bibliában, amelyet **II. János Pál** pápa pécsi látogatása alkalmából jelentetett meg az egyesület. Később aztán sor került a *Cigányok hiedelemvilága* című kötet, majd idén egy osztrák kiadó segítségével pedig a Magyarországi cigány költők antológiájára, amely a hamburgi könyvvásáron is részt vett. Az egyesület rendszeresen megjelenteti **Kovács József Hontalan** mohácsi költő kötetét, s rendszeresen sor kerül író-olvasó találkozókra is.

A képzőművészeket kívül a különböző kézműveseket is összefogja az egyesület, munkáikból bemutatókat szervez, itthon és külföldön egyaránt, s közreműködik a létrejött tárgyak értékesítésében is. A megye-

Erdős Kamill Cigány Múzeum állandó kiállítása, mely a Községi Ház földszintjén található

ben számos folklór együttes, zenekar és táncsoport működik, melyek számára folytonos fellépési lehetőségeket teremtettek, a zenei stúdió keretében pedig gitár és szintetizátor képzésre is sor került.

Az egyesület megalakulását követően létrehozták a Cigány Magyar Baráti Klubot, amely a kölcsönös megismerés reményében az évszázados feszültségek oldására próbál kísérletet tenni. Sikeresnek bizonyultak a Nemzetiségként Baranyában címmel rendezett hétvégék a Rácz Aladár Közösségi Házban a külföldi alapítványok támogatásával, melynek keretében nemzetiségi képzőművészeti kiállításokon túl politikai kerekasztalra, kézműves bemutatókra, hagyományörző együttesek fellépésére, írók, költők estjére került sor.

A ház, mint Cigány Módszertani Központ állandó szakmai, jogi tanácsadó szolgáltatást tart fenn egyesületek, klubok, közösségvezetők és egyének részére, fennállása óta több civil szervezet létrejöttét segítette elő. Megszervezték 1995. elején az előző évi önkormányzati választás során létrejött helyi cigány kisebbségi önkormányzatok szövetségét, amely az országban akkor példanélkül állt.

Gondot fordítanak a fiatalokra is, hiszen a házban működik a Középiskolás Cigány Fiatalok Klubja, mely az identitástudatuk fejlesztésén túl, korrepetálásra és ösztöndíjazásra is alkalmat nyújt, de segíti a kollégisták szabadidős tevékenységének szervezését is. A fiatalok nyaranta is élvezhetik a ház segítségét, hiszen kétevente megrendezik a Népek Kultúrája Nemzetközi Ifjúsági Táborát, melynek keretében a hazai és külföldi fiatalok ismerkedhetnek a cigány nyelvvel, a hagyományokkal, irodalommal, művészettel, de a megyében élő

Az emeleti kiállító teremben jelenleg Váradi Gábor kiállítása tekinthető meg

más nemzetiségek kultúrájával is. A vidéki cigány fiatalok számára ugyanakkor minden évben szervez az egyesület táborát, Cigány nyelv és kézművesség címmel. A tehetséges fiatal cigány képzőművészeknek rendszeresen szerveznek pályázatot, melynek tétje a Cigány Képzőművészek Stúdiójába való bekerülés, és a beérkezett anyagból kiállítások nyílnak. Megkezdődött a szervezése az Intézetekből Kikerült Fiatalok Érdekvédelmi Klubjának is, amely a volt állami gondozottak társadalmi beilleszkedése érdekében tevékenykedik majd. A deviáns és narkomán fiatalok részére már eredményesen működik a Rácz Aladár Közösségi Házban klub.

Egyre rangosabb kulturális esemény Pécs városában az évente megtartott Cigány Kulturális Napok, melynek keretében tudományos tanácskozássra, képzőművé-

szeti, fotókiállításra, kézműves bemutatókra és irodalmi estre kerül sor. De az állandó programok közé tartozik ma már a Baranya megyei Cigány Tavasz Fesztivál és a Pécs-Baranyai Roma Nap is. Fontosnak tartja az egyesület a városban működő nemzetiségi közösségi házakkal való kapcsolatfelvételt, ezért lépéseket tett annak érdekében, hogy csereprogramok jöhesse- nek létre. Ennek első megnyilvánulása volt a német Lenau Házban való bemutatkozás. A kapcsolatok nemzetközi téren is működnek, a legrégebb óta az Alpok-Adria Alternatív Grazi szervezettel, de részt vesz az Európai Nemzetiségi Fiatalok Szervezetének munkájában is, és ezen túl működnek német, dán és holland kapcsolatok is.

A Cigányok Jog- és Érdekvégyesítő Irodája 1995-óta működik, mely a klasszikus jogvédő tevékenységen túl a mindennapok apró-cseprő ügyeivel is foglalkozik, s heti rendszerességgel jogsegély szolgáltatást tart fenn, s segít a különböző beadványok, kérelmek vagy fellebbezések létrehozásában és továbbításában, továbbá biztosítja a bíróságok előtti jogi képviseletet a jelentősebbnek mutató ügyekben. Fontosnak tartják a Foglalkoztatási és Szociális Iroda létét, amely városi támogatással működik. Közhasznú munkásokat, elsősorban fiatalokat vesznek fel, akiket beiskoláznak. Jelenleg 30 fiatal érint a program, közülük szeretnének a későbbiekben egy szilárd magot megtartani.

Terveik közé tartozik a padlászínház működtetése egy színjátszó csoport kialakításával, s lehetőséget kívánnak biztosítani a Gandhi Gimnázium színjátszó csoportjának arra, hogy a padlászínházban próbálhassanak.

Cseri László

Cigány Foglalkoztatási és Szociális Program Iroda munkatársai ügyfélfogadás közben

KISEBBSÉGEK EURÓPÁBAN

A KISEBBSÉGEK KÉPVISELETE ÉS RÉSZVÉTELÜK A POLITIKAI DÖNTÉSHOZATALBAN

1999. október 15-én és 16-án került megrendezésre - először hazánkban - a KISEBBSÉGEK EURÓPÁBAN című konferencia. A nemzetközi szimpóziumon miniszteri és képviselői szinten delegálta magát az európai országok többsége. A kisebbségi eszméknek a Magyar Tudományos Akadémia adott otthont.

Kósáné Dr. Kovács Magda képviselő-asszony köszöntötte a vendégeket, s egyben sajnálatát fejezte ki, mert Göncz Árpád Köztársági Elnök, a szimpózium fővédnöke diplomáciai elfoglaltsága miatt személyesen nem lehet jelen, de gondolatait elküldte levélben.

Dr. Kaltenbach Jenő a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok magyarországi parlamenti biztosa a konferencia alap gondolatáról beszélt, amely abban tér el a hasonló konferenciák témájától, hogy nem intézmények mondják el a véleményüket, hanem maguk a kisebbségek számolnak be gondjaikról, elképzeléseikről. A továbbiakban válaszolt, hogy a hatalom birtokosainak újra kell fogalmazni azt a viszonyt, amely az eltérő kultúrájú népek sajátos életfelfogásából fakad.

Hogyan oldható fel a „különbözőség dilemmája”? Mindaddig amíg a többségi paternalizmus határozza meg a kisebbség érdekeit, addig az érintettek nem tudják hatékonyan képviselni az érdekeiket. Az egyenlőséghez való jog, mint alapjog magába foglalja az önkormányzás jogát, amelynek megtagadása sérti az Európában elismert jogokat. Ez azt is jelenti, hogy a

nagy társadalomnak gondoskodnia kell a kisebbségek reprezentációjáról az állam döntést hozó fórumain, politikai semlegesség megtartása mellett. Alkotmányos formában biztosítani kell a választásokon való részvétel jogát, amelynek kidolgozása folyamatban van. Különböző megoldások és alternatívák vetődtek fel: minimum küszöb bevezetése, vagy a garantált mandátum.

Hannu Halinen, a Finn Köztársaság Budapesti Nagykövete szölt az emberi méltóságról; hozzáférhetőséget és lehetőséget kell adni a kisebbségeknek - ez nem csak előjog, hanem tisztelet és tisztesség, amelynek gyakorlása feloldja az ellentmondásokat. Segíteniük kell azokat a cselekvési programokat, amelyek érdemi változásokat hozhatnak a kisebbségek életében, ehhez a garanciákon túl költségvetést kell biztosítani. A kisebbségek léte még soha nem volt ennyire fontos, mint napjainkban.

Csáky Pál Szlovákia miniszterelnök-helyettese elmondta, hogy a választási lehetőséget kihasználva sikerült magyarként bekerülnie a Szlovák Parlamentbe.

A Miniszterelnök-helyettes a továbbiakban azt taglalta, hogy garantált mandátumokat kell biztosítani a kisebbségeknek ott, ahol sem párt, sem politikai hatalom nem támogatja őket. A többarcúság biztosítja az egyensúlyt a parlamentekben. Félre kell tenni aggályainkat és féltelmeinket.

Farkas Flóriánt az Országos Cigány Önkormányzat elnökét a szünetben arról faggattam, milyen választási rendszer lenne elfogadható a cigányok számára?

- Két lehetőség, alternatíva jöhet számításba: az egyik a garantált mandátum létszámarányosági elv alapján, a másik lehetőség a választási küszöb minimalizálása

vagy eltörlése. Ez a megoldás feloldaná az esélyegyenlőtlenséget.

Dr. Hargitai János országgyűlési képviselő támogatásáról biztosította a kisebbségek parlamenti képviseletét, de az elkövetkezendő két évben nem lát garanciát ennek megvalósítására. A szabad út, szabad vélemény fontosságát hangsúlyozta a képviselő úr. Ugyanakkor a jelenlegi jogrendszer tiltja az etnikai alapon való bejutást a parlamentbe.

Gunnar Jansson a svéd nemzetiségi parlament képviselője elmondta, hogy Finnországban 250-300 ezer svéd ember él, akik 13 képviselővel képviseltetik magukat a parlamentben. Jansson Úr arra buzdította a kisebbségeket, hogy bátran harcoljanak a jogaikért, mert ez az egyik legfontosabb feladata a kisebbségeknek. Mindig követeljen valamit a többségtől - jegyezte meg mosolyogva.

Osztóján Béla az OCÖ alelnöke mintegy summázta, hogy ennek a konferenciának a megrendezése nem volt hiábavaló. A külföldi példákat hallgatva arra a sajnálatos megállapításra jutottam, hogy a tíz évvel ezelőtti eufórikus állapot alábbhagyott.

Nálunk nincsenek „tölgyfák”, mint Szlovákiában, sem „virágszirmok”, mint Olaszországban. Nálunk csak „parlagfű” van, ezek vagyunk mi romák, akik tüsszentésre ingereljük a hatalmat. Valamiképpen gyakorolni kellene az egyetemes emberi jogokat. A jelenlegi törvények nem alkalmasak arra, hogy mindennapi gyakorlattá válhassanak azok az elképzelések, amelyeket érvényesíteni szeretnénk. A végső megoldás a választási törvények módosításában van, amelyet immáron egy évtizede folyamatosan sürgetünk.”

Rác Lajos

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Külföldi Vendégeink!

Dr. Kaltenbach Jenő úrnak a magyarországi nemzeti és etnikai kisebbségi biztos útján megkaptam meghívásukat tanácskozásukra. Külföldi tartózkodásom miatt sajnos nem tudok eleget tenni szíves hívásuknak.

Ezért engedjék meg, hogy ezúton tisztelettel és megbecsüléssel köszöntsem Önöket abból az alkalmából, hogy a Kisebbségek Európában című témakör tanácskozásának első ízben hazánk lehet házigazdája. A budapesti konferenciák történetében e kérdéskörben először kerül sor e fontos kérdés megvitatására.

A kisebbségek - és bennük a nemzeti és etnikai kisebbségek - helyzete, sorsa valamennyiünk közös ügye, az egyéneké, az országoké, és a nemzetek közösségé egyaránt. Nemcsak belügyről van tehát szó, nemcsak az egyes országok nemzeti köntösbe öltöztetett önálló politikájáról, hanem a szó szoros értelmében vett közös európai ügyről. A kisebbségi jogok kérdésének, amelyek az általános emberi jogok elválaszthatatlan részét képezik, s amelyek tiszteletben tartása az egész emberiség egyetemes érdeke. Szomorú aktualitást adtak ennek a közelmúltban, a Balkánon

történt véres események, amelyek riasztó példaként hívták fel a figyelmet arra, hogy a más etnikumhoz, vagy nemzetiséghez tartozók iránti tolerancia hiánya, az együttélésre képtelenség milyen véres drámákba torkolthat.

Hiába vannak ugyanis magas erkölcsi értéket tükröző nemzetközi jogi normák, amelyek történelmi megszületésében természetesen jelentős szerepet játszottak az egyes kontinensek, népek, sokszor véres háborúk szülte tapasztalatai, hiába tudunk a történelem intó példáiról, az egyes népeknek, államoknak maguknak is meg kell

folytatás a következő oldalon

vívniuk mindennapi harcaikat azért, hogy mind az európai népek, mind a világ más területein élő nációk olyan demokratikus társadalomban élhessenek, amelyben az emberi jogok - és hangsúlyozottan a kisebbségi jogok - a legmesszebbmenőkig érvényesülhetnek.

Minden államnak meg kell teremtenie tehát a maga jogrendjében azokat a garanciákat, amelyek biztosítják a valódi esélyegyenlőséget minden népcsoport egyenlő tiszteletének és jogai érvényesülésének feltételeit. E célból hívta meg a konferencia résztvevőit a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok magyarországi parlamenti biztos, aki, mint tudjuk, más ombudsmán kollégáival együtt 1995-ben kezdte meg a tevékenységét.

Úgy értékelem, hogy önmagában a tény, hogy Magyarországon a kisebbségi jogok védelmével külön országgyűlési biztos foglalkozik, már egyfajta bizonyítékát adja annak, hogy hazánk nem fordul el a velünk együtt élő történelmi kisebbségek sajátos gondjaitól, hanem igenis törekszik érdekeik politikai kezelésére.

Történelmi felelősségünk óriási és a mindenkorai parlament előtt álló feladatok valóban embert próbálóak. Őszintén meg kell mondanunk, hogy nem hunyhatunk

szemet a tekintetben fennálló mulasztásaink felett sem.

Ezeréves államiságunk ideje alatt számtalan népcsoporttal éltünk együtt, múltunk, sorsunk közös, osztoznunk kellett a történelem során ránk háruló minden terhen, a háborúk, a nehéz politikai időszakok, a pusztulások, az újjáépítés terhein. Örömmel állapíthatom meg, hogy élnek Európában olyan barátaink, vannak olyan országok, amelyek az együttélés jogi feltételeinek megteremtésében előbb tartanak nálunk. Minden ország jogalkotásának tanulnia kell mások pozitív példáiból és le kell vonnia a következtetéseket a kudarcaikból.

Ez a tanácskozás a kölcsönös eszmecserék színtere, a tapasztalatok egymás rendelkezésére bocsátását szolgálja és - ezt őszintén kívánom is - valószínűleg hatékony segítséget, jelentős mérföldkövet állít majd nemcsak a magyar törvényhozás tagjai, hanem külföldi társaik számára is.

Ennek a konferenciának a jelentősége nem abban áll, hogy a múltban gyökerező, történelmi okokra visszavezethető hiányokat egyik napról a másikra felszámolja. Ez természetesen lehetetlen. Hanem abban, hogy Magyarországon napjaink egyik legfontosabb európai központjában, Budapesten lehetőség nyílik a kisebbségi jogok

kérdéskörét - magas rangú nemzetközi szaktekinélyek részvételével - áttekinteni.

Legyen tehát jelzés ez a tanácskozás Európa és határain túl, az egész világ számára, hogy a kisebbségi jogok érvényesítése érdekében nemcsak Magyarországnak, hanem az államok közösségének is van még sok tennivalója, amelyhez állhatatosság, kitartás és a tolerancia következetes érvényesítése szükséges.

A konferencia valamennyi résztvevőjének szívből kívánom, hogy munkájuk eredményesen szolgálja a kisebbségek helyzetének, gondjainak eredményes feltárását és orvoslása módjainak kidolgozását. A magyarországi kisebbségek képviselőinek pedig azt, hogy mielőbb szülessék meg a számukra legmegfelelőbb, hosszú távon is ható korszerű nemzetiségi törvény. Végezetül a határon túli magyarok képviselőinek azt kívánom, hogy országaiuk vezetésével, egyenrangú partnereként érvényesíthessék az őket megillető alapvető emberi jogokat.

Munkájukat köszönöm. Tanácskozásuknak sok sikert kívánok.

Budapest, 1999. október 15.

Göncz Árpád

A Magyar Köztársaság elnöke

Sorsnehezék

Gyakran hallani, olvasni efféle címkéket: cigány költő, cigány festő. Ősztönöm tiltakozik. **Lorcára** vagy **Picassóra** nem mondjuk, hogy spanyol, a cigány művészek neve után viszont szinte kötelezően odateszük, cigány. Akkor pedig roma poézisnek és képzőművészetnek is léteznie kell.

Pár éve **Csanya Zsolt**tal beszélgettem erről. A Karcagon élő fiatalember, aki akkoriban kezdett verselni - azóta Zuglóba vetette a sors, nemrég a Lyukas Órában találkoztam két szép költeményével -, úgy vélte, van abban valami genetikus, hogy mi kerül ki a toll vagy ecset alól. Azt mondta, erre saját maga a legjobb példa. Ő ugyanis félvér, s anyja magyar környezetben cseperedve sokáig nem is sejtette, hogy édesapja roma, mégis, mint mondja, a verseiből akaratlanul átsüt, kiparázslík cigánysága. Hozzátette, egy cigány festő más színekkel dolgozik, mint egy nem cigány. Vadabbakkal, élénkebbekkel, ázsiaikkal. És hogy ez a költészetre is lefordítható.

Létezhet hát egy a szabad, vándorló, üzőtt életmód hagyományából táplálkozó kulturális vérvonallal, amelyből jellegzetes

színek és szavak, indulatok és hangulatok fakadnak, ám ha cigány művészetről beszélünk, fontosabb ismérvek tartom azt a sorsnehezéket, nevezzük nyomornak vagy a kiszolgáltatottság, megalázottság keserűségéből táplálkozó dühnek, meghunyászkodási készségnek, amely gyakran nem engedi, hogy ezek az alkotók befussák az utat, amelyet saját tehetségük kijelölt.

Az abonyi **Kállai Rita** jut eszembe, aki tavaly felvételizett a Képzőművészeti Főiskolán, de nem vették fel. Azt mondja, nem érte váratlanul a kudarc, inkább csak azt szerette volna megtudni, milyen is az a felvételi, s ha majd legközelebb próbálkozik, hasznát látja. Csakhogy a legközelebbtől úgy megijedt, hogy most már inkább szociális vonalon akar dolgozni, s lehet, hogy a festészet hobbi marad a számára, ha lesz még kedve egyáltalán kezébe venni az ecsetet. Pedig Kék Krisztus című képét bizonyára érett művészként is vállalná.

Aztán ott van **Fehér Pali**. Másfél évesen került intézetbe. Nevelőszülői Kunhegyesen, gyerekváros Szolnokon. Élete töresek és kiegyensúlyozások sorozata. Húszévesen

kiállításokon villogtatta tehetségét, de a közönség, amely rácsodálkozott képeire, talán el is felejtette a csodát, pedig Pali azóta is nap mint nap újra fogalmazza a vásznon, föltéve ha kerül még neki festékre való abban a szociális otthonban, ahol él. Ha nem cigánynak születik, ma bizonyára művész úrnak szólítják hivatalos levelekben. Persze az is lehet, hogy akkor nincs az a sorsnehezék, amelyre kérdéseket lehet fogalmazni, s amelyre ő képekkel válaszol.

De mi lenne, ha cigánként is művész úrrá válhatott volna? Azt hiszem, akkor sem lenne sokkal könnyebb az élete. Mert ott van, mondjuk, a Magyarországon igen csak elismert **Szentandrás István** példája, akinek szép, balladás erejű képét nézegetve egy magyar értelmiséginek arra a megjegyzésre futotta, biztos azért festi olyan hosszúra alakjainak ujjait, mert a cigányok mind zsebtolvajok.

Hogyha létezik cigány művészet, akkor annak nem elég kérdéseket és válaszokat fogalmaznia a világra, de cipelnie kell az értetlenség, a leszólás sorsnehezékét.

Jenei Gyula

VÉSZJELEK

Egy fejbiccentésre, egy üdvözlő szóra sem méltatták hivatalosan az Országos Kisebbségi Önkormányzatok elnökeit, vezetőit az Országgyűlés november 8.-ai ülésén. Igaz nem kardinális kérdés, csak illetet volna. Különösen most, amikor a Tisztelet Ház a nemzeti és etnikai kisebbségekről szóló kormányjelentést vitatta meg. Vitatta? Túlzás. Fejet bólintva mind a két oldalon, a kormány és az ellenzék is ellenvetés nélkül elfogadta és elfogadásra ajánlotta. Vajon ki is mondott volna nemet? Ki szállt volna vitába az enyhén szólva elég rózsaszínűre sikeredett jelentéssel? Akik ezt megtehették volna, szóhoz sem juthattak. Miért? Mert nincs(!) szavazati joguk.

Pedig ott voltak többen is az országos kisebbségi önkormányzati vezetők, s ezek sorában foglalt helyet **Farkas Flórián**, az Országos Cigány Önkormányzat elnöke is. Megszoktuk a lekezelést? Intelligencia kérdése, üdvözlése azoknak, akikről szól a fáma! Így illik, ez az etikett. Lehet, hogy túl érzékeny vagyok? Lehet. Ennyit megengedhetek magamnak akkor, amikor rólunk, a cigányokról, a cigány ügyről, a magyarországi cigányság élethelyzetéről van /lenne/ szó. Egyedül **Tabajdi Csaba** üdvözölte az Országos Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Önkormányzatok megjelent vezetőit.

Térjünk a lényegre. Ismét - s ki tudja hányadszor? - állapította meg az Országgyűlés elé kerülő jelentés, a pártok szónokai, hogy a nemzeti és etnikai kisebbségek parlamenti képviselői ügye holtvágányra futott. Miért? Mert ez volt a szándék. Ha meg lett volna a szükséges politikai akarat, akkor most nem olyan „simán”, „csont” nélkül fogadták volna el azt a jelentést, amelyet **Hende Csaba** igazságügyi államtitkár terjesztett elő a honatyáknak, honatyáknak elfogadásra. Vége a porhintésnek. Legalábbis az egyiknek. Annak, hogy a következő országgyűlési választásokig nem lesz teljes jogú képviselője az Országgyűlésben a nemzeti és etnikai kisebbségeknek. Ez már biztos. Az viszont még nem, hogy meddig marad az alkotmányértő késés. Válasz nincs! Ez a pillanatnyi érdektől, a pártok diszpozíciójától, érdekeitől függ. Egy jogállamban elvárható lenne, hogy a pártok figyelembe vegyék az Alkotmánybíróság állásfoglalását és megszüntessék az évek óta tartó mulasztásukat. Nem teszik. Ez az érdekük? Felelős, hamis dolog. Az Európai Unió erre néhány hete figyelmeztette a hazánkról szóló jelentésében a magyar parlamentet. Így készülünk Európába? Ezzel a batyúval hogyan vehetnek be bennünket?

Ígérek, ígérek és ismét csak ígérek. Ezek sora hangzott el ismét. És az öndicséret arról, hogy Európában nincs még egy olyan klassz törvénye a nemzeti és etnikai kisebbségeknek mint Magyarországnak. És oly sokszor hangoztatták előadók, felszólalók, bizottsági jelentések: a nemzeti és etnikai kisebbségek államalkotó tényezők! Csak éppen másodrendű állampolgárokként. És amit itt, e helyen, ezeken a hasábokon néhány hónapja írtam, most megismétlem: tapossuk az állóvizet! Megvezetnek

bennünket. Csupa hitegetésből állnak. Arról is beszéltek, hogy felesleges, mert levegőbe lóg, megfoghatatlan egy középtávú romaprogram. És tessék: kibújt a szög a zsákból. Van, létezik ilyen romaprogram, csak éppen megújítva, frissítve. Úgy tűnik ennyivel megelégszik a kormány is. No és van egy cigányügyi bizottság. Már pedig ez édeskeves. Tabajdi Csaba felszólalásából tudjuk azt is, hogy a tárcák nem terveztek forrást, pénzt a cigányügyre! Pedig Istenem, hogy hitegettek. Majd a 2000. évi költségvetésben!

A Népszabadság Kormányjelentés a kisebbségekről szóló információjában egyebek között ezt írja **Cz.G.** „Látszólag acélos politikai deklarációk, kevésbé örömteli valóság. Ha a jövő évi költségvetést az eredeti terveknek megfelelően fogadja el a parlament, akkor a kisebbségek még a meglévő intézményeiket sem tudják fenntartani... A szakemberek számára is nehezen értelmezhető költségvetési tételekből nem derül ki pontosan, mennyi pénzt szán az állam kisebbségpolitikára.” Így aztán fölösleges is elemzésekbe bocsátkozni, mert nincs miről!

Bizonyára nem csak én éreztem: amikor a nemzeti és etnikai kérdéseket szóba hozták szinte kizárólag a cigányságról szóltak, annak címezték. Mit mutat ez? Mit bizonyít? Talán nem tévedek, ha azt mondom: nem csupán kisebbségi kérdésként kezelik. A cigányság ügye társadalmi ügy! Az Országos Cigány Önkormányzat elnöke és az Országos Cigány Önkormányzat megalakulása óta amellet érvel, hogy helyes lenne, ha a kormány teljesen külön kezelné a romaügyet. Éppen a sajátosságai miatt. A cigányság élethelyzetét badarság lenne egy kalap alatt kezelni a hazai németiséggel, a szlovák, szerb, horvát stb nemzetiségekével. Összehasonlítani ez utóbbiak életviszonyaival, életszínvonalával, társadalmi elismertségükkel és így tovább.

Ódzkodhatunk, elégedetlenkedhetünk, panaszkodhatunk. Ezekkel nem sokra megyünk. Ha csalódtunk is - mert ne tagadjuk, hogy csalódtunk! - le kell vonni a megfelelő következtetéseket. Okok ezek, súlyos okok a kiábrándulásra, de nem a teljes reményvesztésre. Történelmünk során sok-sok súlyos helyzetet átélünk és túlélünk! És ez a lényeg. Kétségtelenül igaz: a magyarországi cigányság élethelyzete kilátástalan, már-már olyan válságos, amely szinte megállíthatatlan s visszafordíthatatlan. Ezt a romlást kellene megállítani a kormány, az ellenzék, a pártok, a civil szervezetek, a települési és cigány önkormányzatok segítségével, összefogásával. Évek óta unalomig ismételtgetjük, mondjuk, jelezzük, szólunk róluk csendben, hangosan milyen súlyos kardinális kérdések várnak sürgős megoldásra. Nem sorolom ismét. Reménykedjünk, s a sok-sok csalódás ellenére is bizzunk! Talán meghallják a vészjelzéseket, amelyet a magyarországi cigányság küld a kormánynak, a pártoknak, a magyar parlamenthez.

Farkas Kálmán

Búcsú Dr. Zilahi Józseftől

Vártalak Mester! **Kopka Jancsival**, a Kelet-Magyarország egykori főszerkesztőjével üzented, hogy hamarosan ismét meglátogatsz. Ne csináljunk nagy felhajtást, Te majd gondoskodsz mindenről. Emlékszem, amikor az első kórházba kerülésem után jelezted jövedeled, jóleső érzés kerített hatalmába, reményt, erőt, bizakodást öntöttél belém, éreztetted velem, hogy nem hagysz magamra, hogy mindig, minden nehéz helyzetben számíthatok segítségedre. Akkor még duzzadtál az erőtől, a tenniakarástól, bírtad az iramot, a gyűrődést, s csak az ügy, szeretett megyéd, szülővárosod Nyíregyháza elkötelezettjeként saját, öntörvényű politikusként szálltál szembe minden olyan kísérlettel, amelyből a veszélyt érezted, amely miatt Szabolcs-Szatmár-Bereg esetleg hátrányt szenvedhet.

Torokszorítóan nehéz szólni, róni a sorokat egy olyan emberről, akihez szoros barátság fűzött. Ott a sóstói kert teraszán még jóízűen fogyasztottad egyik kedvenc ételed a túrós sztrapacskát, s tokajival koccintottunk egymás egészségére, a sikerre, erőt, egészséget, türelmet kívánva sok-sok megválasztott köztisztviselői, képviselői, régióbeli funkciódhoz. Figyelmes voltál akkor is. Feltűnt, hogy alig eszem valamit. Észrevetted baj van, majd megjegyezted: „Kálmán! Ha úgy gondolod máris viteltek Debrecenbe, a klinikára.”

Mester! Már nem teljesítheted. Hiába vártalak. Üzeneted, hogy ismét meglátogatsz Jancsival, olyan, mint az elillant, félbeszakadt gondolat, amely nem teljesülhet már be soha. Amíg éltél nem győzött le senki, mert olyan mélyen gyöke-

Dr. Zilahi József a Cigány Áldozatok Emlékműve előtt

reztél a nyírségi szegénység társadalmába, ahonnan kiapadhatatlan erőt merítettél a legkritikusabb időszakokban is, mint a megye elsőszámú vezetője. Jó emberünk volt! - jellemzik a romák azt, akit a szívükbe zártak, akivel azonos hullámhosszon gondolkoznak. Dr. Zilahi József, aki Nyíregyházán a Ságvári-telep cigánygyerekeivel cseperedett, és büszkén sorolta névszerint is, kik az ő cigánybarátai, az I. Országos Cigány Önkormányzatnak megalakulásától kezdve segítőtje volt. Barátja **Farkas Flóriánnak**, **Farkas Tibornak**, **Raduly Józsefnek**, a város, a megye településein élő, dolgozó sok-sok romavezetőnek. Ország-világ előtt felvállalta a roma ügyet. Olyan vezető volt, akinek nem kellett leereszkedni a romához, mert életközélben volt velük mindig.

Nem volt véletlen, hogy az I. Országos Cigány Kisebbségi Önkormányzat első vidéki elnökségi ülését és közgyűlését Nyíregyházán tartotta. Szoros baráti szálak fűzték Farkas Flóriánt dr. Zilahi Józsefhez,

aki harcostársa volt azokban az országos bizottságokban, ahol a roma ügyet kellett képviselni. Dolgozószobájában fogadott bennünket, s végtelenül boldog volt, kitüntetésnek tartotta, hogy az első ilyen fórumnak Nyíregyháza ad otthont.

Büszke volt arra, mikor megrendeztük az első roma folklór-fesztivált. Ott volt Nagykállóban a szolisták-zenekarok versenyén, az első roma-magyar nyelvű vers és prózamondó versenyen, ott állt a gáton, amikor jött az árvíz, amikor segíteni kellett az újjáépítésben, hadat üzent a csóróságnak. Zilahi József, a megye első számú robotosa volt, soha nem felejtette el a Ságvári-telepet. Jószívvvel gondolt vissza azokra a romákra akikkel együtt nevelkedett-gyerekeskedett. Szavával, tekintélyével ott állt az Országos Cigány Önkormányzat mellett.

Mesternek hívtam. Elsőként. Később már szűkebb környezetében és barátai is így emlegették. Valóban mester volt. Zseniális ember, vezető, aki az ügy érdekében képes volt okos kompromisszumokra, ha azt látta, hogy az a megye érdekében való. Legyőzte a kór. Nehéz lesz pótolni. Olyan ürt hagyott maga után, amelyet soha nem tölt be senki.

Vártalak Mester. Ígérted, üzented Kopka Jancsival, hogy jössz. „Megszegted” az ígéreted. Ez soha nem történt meg meg Veled. Október 12-én örökre elmentél, alig 63 évesen. Két évvel ezelőtt még Te hajtottál fejet az Északi Temetőben a Holokauszt Cigány Áldozatai Emlékműve előtt tisztelegve. Most mi hajtunk fejet előtted a cigányság nevében.

Farkas Kálmán

Esély az érettségre

Új program a „Roma Esély” Alternatív Alapítványi Szakiskolában

„1996-ban először fordult elő, hogy a cigányság saját kezébe véve sorsának intézését, maga hozott létre olyan oktatási intézményt, amely nem csak cigány, hanem ugyanolyan nehéz sorban lévő nem cigány fiataloknak adott lehetőséget, esélyt. A szeptemberi tanévkezdés 60 fiatalnak kínált lehetőséget, hogy szakmatanulással javíthassanak esélyeiken. A régióból érkező, többségükben bejáró tanulók közül néhányan napi kétszer másfél órát is utaztak buszon-vonaton, hogy tanulhassanak, együtt lehessenek társaikkal, megpróbáljanak kitörni abból a szociokulturális környezetből, mely tehetetlenségre kényszerítette őket.”

1999 szeptemberében nemcsak új helyen, hanem új arccal várta a „Roma Esély” Alternatív Alapítványi Szakiskola a tanulni vágyókat. Újabb eséllyel, mely már nemcsak szakmát, de érettségit is kínál. Erről beszélgetünk Csillei Béla igazgatóval.

- Hogyan működik az iskola?

- Az Országos Cigány Önkormányzat és a „Lungo Drom” alapította az intézményt, de hangsúlyozom ez nem cigányiskola. Tantervi keretek között van cigány népismeret, művészet, interkulturális nevelés, de egyébként a mi tantervünk is a Nemzeti Aparenter, csak más módszerekkel, gyermekesítő pedagógusokkal, akik kifejezetten hátrányos helyzetű fiatalokkal szeretnek foglalkozni. Az iskola bejegyzett, állami normatív támogatással bíró, önállóan gazdálkodó intézmény. Tanügyi dokumentummal rendelkezik, órarend alapján zajlik a tanítás, a főállású és óraadó tanárok munkáját a Nemzeti Szakképzési Intézet szervezésében iskolapszichológus, pedagógiai asszisztens és szociális munkás segíti.

Munkakörömből adódóan a pedagógiai program menedzselésével is foglalkoznom kell. Ezen kívül a tanácsadókkal, a szakértőkkel együtt biztosítjuk a napi munka zavartalanását, de a terjesztés a más településeken, ennek a programnak alapján indítandó iskolák kezdési nehézségeiben is segítünk.

- Idén szeptemberben beindult a gimnáziumi képzés. Erről mit lehet tudni?

- Az iskola fejlesztése a „Roma Esély” program elveiből adódóan jelenti a működő modell szakiskolai forma megerősítését, az érettségit adó intézménnyé történő átalakulását, valamint a kisebbségi népismeret programja alapján történő etnikai feladatok vállalását. Ezt a szakiskolát, a Dolgozók Gimnáziuma valamint esti levelező formájának létrehozását, megszervezését tartalmazza. A szakiskola fejlesztése a 9.-10. osztály elvégzése utáni szakképzés skálájának bővítését, újabb piacépes szakmák oktatását jelenti. Ehhez kapcsolódik a szakiskola számára törvényileg biztosított felzárkóztató évfolyamok megszervezése. Ennek során a nyolc osztállyal nem rendelkezők intenzív képzés keretében szerezhetik meg az alapfokú iskolai végzettséget. Ezt követően számukra is lehetőség nyílik alapvizsgát nem igénylő szakmák elsajátítására. Az ehhez szükséges szakoktatók, valamint a tanulmányhelyek biztosítása folyamatos.

A 22. életév alatti fiatalok számára a 9. és 10. osztály befejezése, a későbbiekben az alapvizsga letétele illetve a szakképzettség megszerzése módot ad tanulmányaik nap-

pali rendszerű formában való folytatására. Az idősebbeknek az esti vagy a levelező képzés marad járható útnak. Számunkra a meglévő, kidolgozott pedagógiai program tantervi része és az azt megvalósító megfelelő tantestület ad lehetőséget. Ez a program egy olyan intézmény kialakulását mutatja be, amely a 9. osztálytól az érettségiig módot ad a halmozottan hátrányos helyzetű cigány és nem cigány fiatalok számára a tanulásra, a továbblépésre, önbecsülésük megőrzésére.

- Az idejártó gyerekek hátrányos helyzetűek. Milyen segítséget nyújt nekik az iskola?

- Diákjaink szélsőségesen rossz körülmények között élnek, a szülők munkanélküliek, a bejárók lakóhelyén szinte semmiféle munkaalkalom nincsen. A napi étkezés, tisztálkodás és utazás költségeit sokuk semmiképpen sem tudta volna előteremteni. Ezért már az első napoktól meg kellett teremtenünk ennek anyagi fedezetét is. Tanulóink az iskolától kapják a bérletet, mindennapra jut egyszerű de bőséges étkezés, esetenként ruhaneművel és tisztálkodó szerekkel is az iskola segíti ki a rászorult. Ezen kívül ugyancsak idén szeptemberben átalakult a volt Lomb utcai épület kollégiummá, ahol a bejáró fiatalok laknak.

- Az iskola milyen támogatásban részesül?

- Több hazai szervezet, közalapítvány nyújtott anyagi és szakmai támogatást, melyek összegéből nemcsak az iskola technikai bázisát sikerült megalapozni, de több fontos vizsgát is megkezdődhetett.

B. Kóté Lilla

Ha bemegy az ember valamelyik kisegítő iskolába, vagy egy úgynevezett korrekciós osztályba, elámul a cigány gyerekek magas arányán. Vagy nem ámul el, mert cleve tudja, hogy ezek a sulik, tanulócsoporthok tele vannak cigányokkal. Mindebből logikusan következhetne, hogy a romák között viszonylag sok a buta, vagy enyhén értelmi sérült gyerek.

Csak hogy a dolog jóval bonyolultabb. Vagy egyszerűbb. Mert két hasonló adottságot mutató gyerek közül egyszerűbb a telepíre ráfogni, hogy tehetségtelen, buta, sőt „gyógyos”. „Gyógyóba” való. Hiszen a megcsontosodott magyar pedagógiai gyakorlat föltesz egy lécet, s valaki vagy átugorja, vagy leveri. Vannak persze más lehetőségek is. Hogy mondjuk, megrezegeti a lécet, de az a helyén marad. Esetleg neki se fut. Mert nem akar. Fél, nem magyarázzák meg neki, miért jó ha átugorja. Az meg a kutyát sem érdekli, hogy kislabdadozásban például egészen ügyes lehetne.

Persze, ha valaki a „gyógyóban” végez, örökös bélyeg marad rajta, s talán saját magáról is elhiszi, hogy hülye, nem való semmire. Ebből következően igencsak megnő azoknak a pedagógusoknak, orvosoknak, pszichológusoknak a felelőssége, akik kisegítőbe irányítják a gyerekeket.

A napokban került kezembe **Csalog Zsolt** könyvhétre megjelent, irodalmi

szociográfiákat is tartalmazó posztumusz könyve, amelyben az egyik szöveg **Orsós** nevű hőse azon tanakodik, hogy amikor őt „gyógyóba” küldték, úgy harminc évvel ezelőtt, az akkori döntőbírók egyszerűen ostobák voltak és tévedtek, vagy pedig büntényt követtek el. Azt mondja, akik akkor engem a gyépebe küldtek, maguk voltak odavalók. Ha nem még inkább dutyiba.

Orsós szavait élete története erősíti, nagytitja fel. Pár év múlva akad egy tanár, aki rájön, hogy semmi gond nincs az értelmi képességével, s tesz is érte, hogy a fiú normál osztályba kerüljön. Ám hiába lesz majdnem jeles, a nevelőintézet általános iskola után nem gimnáziumba adja a zenei téren is kimagasló Orsóst, hanem segédmunkásnak. Az építőipar, a szakmaszerzés idejét a munkanélküliség, sőt a hajléktalanság éveit követik, majd az elhatározás, hogy tanulni akar. Estin érettségit szerez, beül a pesti egyetem előadásaira, könyvtárba jár, s nem csak a hallgatók, de a professorok között is támogatókra talál. Többek között **Czine Mihályt** említi. A csattanó, hogy az egykori állami gondozott gyépest elsőre felveszik filozófia szakra, pedig oda protekcióval sem könnyű bejutni.

Orsós vélekedését, hogy a cigány gyerekeket könnyebben leírják, nemcsak a saját, de a kis **Rákóczi Karolina** tör-

ténete is megerősíti, akivel nemrég egy zempléni táborban találkoztam. A nyírségi cigány lánynak az első tananyag elsajátítása nehézséget jelentett, úgyhogy áttették a felzárkóztató osztályba. Csupa lebukott roma gyerek közé. Szerencséjükre kitűnő cigány pedagógushoz kerültek, aki saját példáján keresztül pontosan tudta, hogyan lehet motiválni ezeknek a nehézsorsú családoknak a gyerekeit, és a felzárkóztatás olyan jól sikerült, hogy **Karolina** tavaly a negyediket már kitűnővel végezte, amiért aztán „Oroszlánköröm”-díjat kapott. Zárójelben meg kell említeni, hogy a kislány hirtelenjében médiasztár lett, s a szenzációvadász riporterek zseninek kiáltották ki, mire beképzeltté vált, került az iskolát, tanulmányi eredménye leromlott, s tanárainak nem kis erőfeszítésbe került, hogy mostanra ismét egy aranyos kislány a sok közül, aki történetesen megint jó tanuló.

Mondják, a kivételek erősítik a szabályt. Csak amikor túl gyakran kivételekbe botlik az ember, elgondolkodik rajta. vajon jö-e a szabályok? S mi mindennek kellene változnia ahhoz, hogy egy a többség számára ismeretlen kulturális közegekből, másfajta szocializációval érkező roma gyereket ne legyen egyszerűbb kisegítő iskolába küldeni?

Jenei Gyula

Éhező gyermekek

Húszezer gyermek éhezik, 130 ezer pedig egészségtelenül, egyoldalúan táplálkozik hazánkban - állítja a Gyermekétkeztetési Alapítvány. Adataik szerint nap mint nap 150 ezer gyermek nem jut megfelelő táplálékhoz Magyarországon. Tapasztalataik szerint az északkeleti országrészben a legsúlyosabb a helyzet.

A Gyermekétkeztetési Alapítvány tavaly a különféle cégektől és vállalkozóktól kapott támogatásból 60 millió forint értékben tudta segíteni a rászoruló gyermekeket. Az esetek túlnyomó többségében az iskola, óvoda jelzése nyomán, azoknak a gyerekeknek az étkeztetését fizetik ki az oktatási intézményen keresztül, akik a pedagógusok szerint rászorulnak.

A gyerekek gyakran azért nem jutnak hozzá az egészséges, fejlődésük szempontjából létfontosságú ételekhez, mert a

szülők pénzhány miatt inkább tápláló élelmiszereket - burgonyát, tészta - vesznek. A húsfélék, a gyümölcsök, a zöldek kimaradnak a fiatalok étrendjéből. A KSH szakértői szerint az alacsony hús- és halfogyasztás akkor lenne élettanilag elfogadható, ha több tej, vaj és más tejtermék jutna a családoknak. Ugyanakkor azonban a családokban, ahol gyermeket nevelnek, egyes esetekben 25 százaléknál is kevesebb tejet fogyasztanak, mint a gyermektelenekben, a saját és egyéb tejtermékekből pedig gyermekszámtól függően 20-70 százalékkal kevesebbet tudnak megvásárolni. Jelentős a különbség zöldség- és gyümölcs fogyasztásban is.

Az önkormányzatok erőfeszítései ellenére a felmérések szerint ma közel 100 ezer gyermek rendszertelenül eszik. A gyermekvédelmi törvény szerint 3 vagy több gyermek esetén, az étkezési díj felét alanyi jogon téríti az önkormányzat, egyéb esetben 50 illetve 30 százalékos támogatásban részesülhet a család.

Menedék minden romának

Vállalkozókat karolt fel az Ózdi Regionális Roma Községi Központ

Az Ózdi székhelyű Regionális Roma Községi Központ egyik kiemelt feladatának tekinti a régióban vállalkozni kívánó cigányok képzését, vállalkozóvá válásuk elősegítését, erkölcsi, jogi, szakmai támogatását. Mindennek bizonyosága az a nemrég befejeződött tanfolyam, melyet - alapítványi támogatással - a központ szervezett az Innovációs Központ, a Megyei Munkaügyi Központ, valamint a Kereskedelmi és Iparkamara Ózdi Kirendeltsége, továbbá az Észak-magyarországi Regionális Átképző Központ közreműködésével.

A tanfolyam lezárásával a hallgatók többsége üzleti tervet készített, bizván abban, hogy sikeres megítélés esetén vállalkozása beindításához, illetve továbbfejlesztéséhez vissza nem térítendő támogatáshoz juthat.

A pályázat elbírálására, az eredményhirdetésre önmagától adódóan - a közösségi központban került sor. A pályázókat, a meghívott szakértőket - közöttük **Marc Ellingstad-ot**, az Amerikai Terület-fejlesztési Minisztérium magyarországi képviselőjét - **Győri András**, a projekt vezetője köszöntötte. Ezt követően **Komáromi Barna** cigány képzőművész tárlatát tekinthették meg a jelenlévők. A zsűrizett alkotások többsége egyébként - pénz híján - keret nélkül „meztelenkedett”, hiszen a megfelelő anyagi háttér nélkül nem lehetett a művek minőségéhez illő „tárlást” megteremteni.

A tárlatvezetést követően - melynek részét képezte a hátrányos helyzetű cigány tanulók felzárkóztató programja tanfolyamának felkeresése is - beszámolók, előadások sora hangzott el a cigány kisebbség felemelkedését szolgáló ózdi programokról.

Kovács Ottó, a Szabó Lőrinc Általános és Szakiskola igazgatója az intézményben 1993 óta folyó szociális gondozó és ápolóképzés eddigi tapasztalatairól számolt be a jelenlévőknek. Mint azt többek között kifejtette: az illetékes minisztérium támogatását élvező projekt hosszú távon is sikeresnek bizonyult. A hallgatók beiskolázása nem okoz gondot és - 60-70 százalékuk az eredeti céloknak

A központ a hozzá fordulóknak teljeskörű - és ingyenes - számítástechnikai háttérrel biztosít

megfelelően - a cigány etnikum közül kerül ki. A képzést illetően nemzetközi tapasztalatokkal is rendelkeznek, hiszen évek óta gyümölcsöző munkakapcsolatot tartanak fenn egy hasonló profilú római intézettel.

Az ózdi adatok különben - minden etnikai felhang nélkül, de a művelődési, beilleszkedési szándékot, akaratot is figyelembe véve - meglehetősen elgondolkodtatónak tűnnek. A Szabó Lőrinc Általános és Szakiskolába beiratkozott első- és másodikosok 54 százaléka például roma volt. Ez önmagában senkit sem zavart volna, csakhogy ehhez társult egy másik adat is: a szülők több mint 60 százalékának nincs munkahelye, kétharmaduk pedig gyermekvédelmi támogatásból tengeti életét.

A romák felemelkedésének egyik legfőbb akadálya - és ebben minden résztvevő egyetértett - az alapképzettség hiánya. Ennek fontosságát emelte ki **Ríz Gábor**, a BOKIK Ózdi Kirendeltségének vezetője is, aki - egyebek mellett - a felzárkóztatási lehetőségeit latolgatva, kiemelte: a vállalkozók számára végső soron nem papír kell, hanem olyan tárgyi tudás, mellyel egyre bonyolultabbá váló világunkban is képesek lesznek elboldogulni.

Vass Timea népművelő a közösségi ház által finanszírozott projektek érzelmi

kihatásáról, lelki-szellemi vetületéről tartott előadást. - A cigány alkotók, művészek, kézművességüket művészi szinten művelő mesterek számára - húzta alá - a művészetek az önkifejezési formák egyikét jelentik annak, hogy bebizonyítsák: ugyanannyit, vagy többet érnek, mint szerencsésebb körülmények közé született fehérbőrű társaik.

Az alapgondok és feladatok felvázolása után még több szakértő is kifejtette a programmal kapcsolatos véleményét. **Csongor Anna**, az Autonómia Alapítvány igazgatója a pályázati lehetőségeket ecsetelte. Egyúttal felhívta a figyelmet arra: pályázni csak az pályázhat sikerrel, aki az előírt szaktudással és a minimális kockázatot fedező saját tőkével rendelkezik. A pályázat benyújtásának különben alapfeltétele volt a Jóléti Szolgálat, a Munkanélküliekért Alapítvány által finanszírozott intenzív tanfolyam elvégzése. Ennek a vállalkozók eleget is tettek, s nem kevés izgalommal várták, amikor a bíráló bizottság elnöke, **Várnai Márton**, a Pécsi Roma Községi Központ vezetője eredményt hirdetett. A hat jelentkezőből végül is négy pályázatot minősítettek támogatásra érdemesnek.

B. Tóth Gyula

Életmű a forgácsok között

A fiatalember a Keleti pályaudvar egyik telefonfülkéjében áll és tárcsáz. Nem most, hanem úgy harminc éve. Egészen pontosan 1970-et írnak, ősz van, olyan igazi ősz. Talán foglalt a készülék, amit hív, talán idegességében mellényült egy számmal. Újratárcsáz, kicsöng. A fiatalember kérdez valamit, aztán csak szorítja, szorítja a kagylót. Úgy érzi, nem tud mozdulni, földbe-gyökerezik a lába. Percek telnek el, de lehet, csak ő érzi így. Azt köztölték vele, kicsit áttételesen ugyan, hogy fafaragó lett.

A fiatalember különben Kondoroson él, nős. Hat éve vágtak bele az építkezésbe négyezer forinttal. Háromezerhatszázért telket vettek a Rákóczi úton, a többiből meg nekikezdték a háznak. Alig maradt valamicske pénzük, teljesen lenullázták magukat. Jókor jött ez a hír, hogy ezentúl hivatásos fafaragó. Soha nem felejtí a dátumot 1970 november 12. Aztán van egy másik dátum, 1974 március 2. Akkor ünnepli a negyvenedik születésnapját. És azon a napon lesz népi iparművész.

A legboldogabb születésnapom volt, mondja a kondorosi műhelyben az idős férfi, aki **Balogh Zsigaként** mutatkozik be. Így ismerik országszerte azt az egykori fiatalembert, aki azóta régen kifaragta már a házravalót. És akit arra kérünk, meséljen róla, miféle hétköznapi, történetek, hangulatok és elszánások jelölik ki születéstől a csillagokig futó útja eddig megtett szakaszát.

És lassan kikerekedik a történet. Balogh Zsigmond Türkeven született, szülei a háború után költöznek Kondorosra. Itt nő fel, dolgozni kezd, megnősül. Átlagos történet is készülhetne, de a fiú, a fiatalember az átlagosnál többet olvas. Tanulni akar, leginkább a kőműves szakmához vonzódik, ám szédülős fajta. Beiratkozik a térszbe, tanyára kerülnek. Tölen ott kevés a munka, a ló viszont sok, így unalmában, meg talán azért is, mert sokat olvasott a népművészetről, faragni kezd. Első munkája egy tenyérnyi lovacska, mutatja, épp a múlt héten törték le a gyerekek, persze véletlenül, a lábát. Anyósát, aki zsákfoltozó asszony volt, egyetlen bicskával faragta fába. De csinált mindenfélét, fiatalemberként még bikinis lányokat is, aztán amikor összegyűlt jónéhány faragványa, átment tanácsot kérni Csabacsüdre, bizonyos **Varga Laci** bácsihoz. Ő jóindulatúan megbírálgatta Balogh munkáit, amelyekből a kultúrház vezetője tizenegyet beválogatott és elküldött egy közös kiállításra. Ott figyelt fel rájuk a szarvasi háziipari szövetkezet elnöke, aki aztán megkereste Baloghot, hogy fiam, akar-e fafaragó lenni. Azt mondta, hogy ami munkát a zsüri elfogad, azt ők mind megveszik. No, ennek a látogatásnak lett a folyománya az a telefonbeszélgetés.

Balogh Zsigmondnak volt önálló kiállítása Kondoroson is. **Kupecz** doktor is megtekintette. Hősünk meg azt kérte tőle, hogy segítsen neki, hogyan tudna pontosabban megfaragni az emberi test arányait. Mire az orvos megszerezte neki **Barcsay Jenő** Művészeti anatómiáját, amely hatalmas segítséget jelentett. Egy darabig mérte, hasonlítgatta az alakokat, most már ilyesmire nincs szükség, de azért néha csak előveszi az albumot.

Ülünk a műhelyben, beszélgetünk. Találószekrények, tékák, áttört faragású, jellegzetes békési szék, még egy gondolkodó szék is, és a tíz-tizenöt-húsz centis kis figurák, kucsmás parasztok, bekeccses szlovák asszonykák, furulyázó pásztorok, egy másik sarokban a betlehemi jászol alakjai Jézuskástól, Máriától, három királyostól, állatostól, jászlastól. Aztán egy fél méternél is magasabb gyönyörű Madonna-szobor is, a műhely egyik ékeként.

Azt találok kérdezni, melyik a legkedvesebb darabja, illetve van-e olyan,

amitől nem válna meg. Az a tányér, mutat a falra. Azt tíz hónapig faragtam. Nem azért mert olyan munkás, mondja, hanem, mert olyan vékony az oldala, hogy háromszor kellett kiesztérgálni, s utána mindig pihenni hagyni a fát, s a virágokat is csak úgy lehetett belefaran-ni, hogy egyet-egyet, és mindig ellenkező irányba, mert különben szétrepedt volna a tányér. Nem firtatom tovább, tudom a szakma legrejtettebb titkairól beszél most a mester, olyan titkokról, amelyek úgys csak a legavatottabbak számára mutatják meg értelmüket. A lényeg, hogy a tányér nem cladó, pedig egy olasz néhány éve nyolevanezer forintot kínált érte. De nem eladó az a kicsi bonbonos szelence sem, amit felesége egyik születésnapjára faragott.

Felesége már nem él. Gyerekei nincsenek, van viszont egy póttunokája. A tavalyi kegyetlen év volt. Eltemette az anyósát, anyját, s közel negyven évnyi, szeretetben eltelt házasság után feleségét is. Azt mondja, nem tudja, hogy bírta volna ki a csapásokat, ha nincs a keresztlányának a gyereke, a nyolcéves **Kitti**, aki neki a legjobb barátja, s a nehéz napokban mindig arra gondolt, a kislánynak szüksége van rá.

Sok mindenről szót ejtünk még. Beszélünk a cigányságáról, aminek, bár tagadni sosem akarta, Kondoroson nincs jelentősége. Csak néhány roma család él a településen, s ők betagozódtak, elkeveredtek a magyarok közt, s dolgoznak becsületesen. Aztán a falakra akasztott tányérokra a népi mesterségek kerülnek szóba, a pályatársak, a barátok, akikkel a kiállításokon csereberél, ő faragást ad, azok cserepet. Az a zöld szélű például, bök az egyikre, a Kossuth-díjas fazekas, a karcagi **Kántor** bácsi műhelyéből való, az a fekete meg Nádudvarról, **Horváth-éktől**, a kék mintás pedig a hódmezővásárhelyi **Mónuséktól**.

Arról is beszél, hogy Erdélyben is járt gyűjteni motívumokat, a fafaragás ősházájában, s hogy eredendően a formák jelentést hordoznak. Például a kopjafák. A feleségét mutatja, amit nemrég cserélt ki kösiremlékre. Ez a tulipán a tetején azt jelenti, hogy nő volt, a következő, hogy férjezett, a harmadik pedig, hogy nem volt se öreg, se fiatal, ez meg itt, hogy elment a csillagokba...

Jenei Gyula

ÉLETMŰ A FORGÁCSOK KÖZÖTT

BALOGH ZSIGMOND ALKOTÁSAI

Foto: Csabai István

Vendégünk: Szepesi József

*„Megszenvetűnk a magunk igazát
amiért nem jár se bér se babér”*

/Költőtárs/

R.L.

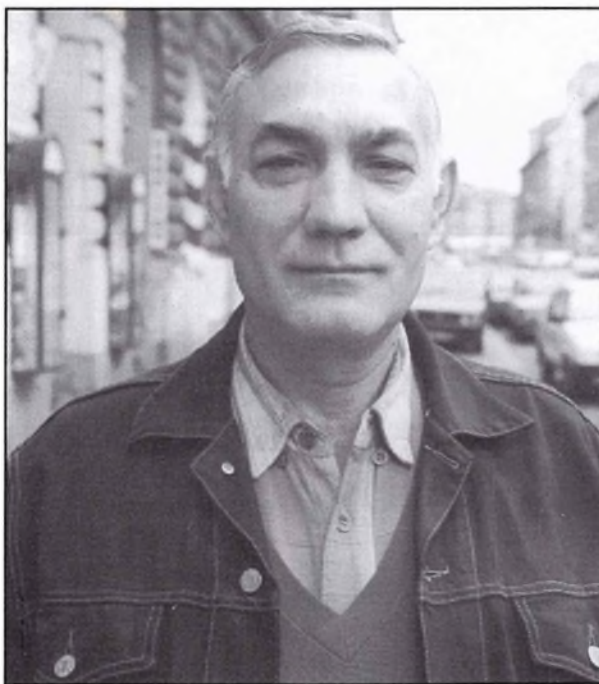
Szepesi József valóban „Költőtárs”. Egyidőben, olykor együtt szenvedtünk a magunk igazáért, amely olykor úgy tűnt, hogy túl nő a „mi ügyünkért” című fejezeten, s egyre inkább közös ügyé válik. Az ügy, amely egyben sors is. A költő felelőssége itt kezdődik, hogy tud-e népben, nemzetben gondolkodni? Hogy a problémák porából fel tud-e emelkedni? Tud-e szárnyat növesztetni a tehetség, amely Szepesi József esetében megkérdőjelezhetetlen.

Szepesi József őszintesége, nyíltsága, szókimondása, sokszor petárdaként robbant, mert mindig a dolgok lényegére tapintott. A félig magyar, félig cigány, félig palóc szókimondásából nőtt ki az a tehetség, amelyet sem a társadalmi viszonyok, sem az életkörülmények nem tudtak „betokosítani”, sem behálózni a sunyi és sanda gondolatok. Talán a kemény életiskola tette ilyenné.

Négy éves volt, amikor az édesapja meghalt, tizennégy éves koráig intézetben, nevelőszülőknél volt. Szobafestő-mázoló szakmát tanult, hogy minél hamarabb kenyérkeresővé váljon. Felnőtt fejjel levelezőn végezte el a közgazdasági technikumot. Az örökös nyugtalansága miatt több munkahelye volt, dolgozott rakodómunkásként, tűzhelygyárban, öntődében embertelen körülmények kö-

zött öntvényt tisztított, savas, lúgos gőzben. Ezt a munkaterületet „halálgyárnak” hívták. Jóska egészen a csoportvezetőségig vitte.

Közben írt. A hetvenes évek elején jelent meg az „Elszórta, mint gyom” című verseskötete. Rendszeresen publikál különböző műfajokban, (vers, novella, tárca, esszé stb.) az Írószemlében, a Palócföldben, napi és heti lapokban.

Fotó: Nyári Gyula

1972-től közéleti költőként emlegetik. Szociális érzékenysége az elesett, kiszolgáltatott emberek felé vezet. A dolgok mélyére ás, hogy hitelesen tárja fel a problémákat. A „Telepi cigányok” című riportkönyvét említhetném, ahol a sorsok szinte meglevelednek, s mi tanúi lehetünk az eseményeknek. A kendőzetlen őszinteség a nyitja Szepesi József írásainak.

1986-ban a Romano Nyevepe, az első cigány újság fõmunkatársa, s amikor elfogyott a pénz egy évig fõ-

szerkesztõ volt. Riportjaira a szociográfiai mélység volt a jellemző. Írásai nemcsak a felszínt karcolták meg, hanem a miérteket, az ok és okozati összefüggéseket is szembesítette.

Szepesi József az egyik legnagyobb formátumú költő. Tökéletesen ír hexameterben, jambusban, már-már klasszikus a rímek tisztasága. A „Mámor templomában” című kötete is erről tanúskodik.

Közben alból-alból-alból letbe vándorolt, személyiségét a nehéz életkörülmények nem tudták kikezdeni, mert szüntelen próbák alatt volt a lelke. Ez a kemény, férfias megjelenésű ember a verseiben, írásaiban könnyezve aggódott a cigányságért. Oly sokszor félreállították érdemtelenül, de ha hívták, jött, mint most is. Az Országos Cigány Információs és Művelődési Központ vezetősége Szepesi Józsefet bízta meg az Irodalmi Kabinet vezetésével.

Örömmel vállalta, hogy rendszerezi a cigány írók, költők, újságírók életpályáját és műveit. Élet és munkakörülményeik feltérképezését fontos feladatának tekinti. A romonológiai központtal karöltve begyűjtik a nyelvi, hagyományok és a szokásokra vonatkozó írott, fellelhető anyagokat.

Elérkezett a fészekrakás ideje - mondta Szepesi József. Fontosnak tartom, hogy ez a fészek olyan legyen, amely biztosítja túlélésünket, hogy a jövő vissza tudja lapozni a múltat, amely történetesen a jelenünk, amelyet megszenvedtünk és amiért nem jár se bér se babér.

RÁCZ LAJOS

Egyetlen, bár tartalmas film töltötte ki a Roma Magazin 1999 október 25-ei adását. Sok-sok fiatal szólalt meg a találóan Lámpás címet viselő, s a jövő fiatal értelmiségére utaló riport-körképben, amely, ha kis túlzással is, de bemutatta az értelmiségi létre készülő, most félúton, érettségizett vagy előtte álló, esetleg egyetemista vagy végzett filmszínész stb nyilatkozatait, s főleg azt, mit gondol ő a roma identitásról, a romalétről.

A Soros Alapítvány által támogatott 10 napos Balatonyörökön megszervezett roma értelmiségi ifi tábor lakói közül nyilatkozott **Borsányi Mónika**, **Kovács Anna**, s vallott a kisebbségi érzésről, s annak elmúlását segítő tábori együttlétről **Kovács István**, s őt követte **Radics József**, **Balogh János** elmondta, hogy minden jelentős magyarországi romacsoport, beások, oláh cigányok és romungrók együtt töltötték a tíz napot, s olyan értékeket hoztak magukkal,

amelyek a városokban már nem lelhetők fel. Ezért is volt fontos hagyományápolás, s mint **Csányi János** kifejtette: „Legfontosabb volt amit elértünk, hogy a roma fiatalok vállalják önmagukat. Identitást és alázatot tanultak.”

A vendég **Ugrai Péter** bemutatása után **Orsós Anna** táborvezető vázolta, hogy tulajdonképpen mivel is foglalkoztak a fiatalok. Megtudtuk, hogy működött itt nyelvész-bölcsész csoport, mérnök csoport, kiadtak tábori újságot. Jövőjéről beszélt **Orsós Zoltán** egyetemista, **Lakatos Edinától** megtudtuk, hogy ő szociálpedagógusnak készül, míg **Babos Krisztián** nyomozónak. **Lőkös Attila** azt emelte ki, hogy a táborban a jövő roma értelmisége volt jelen. Noha ez kissé túlzás, hiszen ők még csak annak készülnek! Reménykedjünk, hogy nem kalódnak el az életben, s kitűzött céljaik a társadalom és a romák segítségével akara-

tuk és szorgalmuk révén meg is valósul. Figyelmet érdemlő volt **Nyári Oszkár**nak, a fiatal kaposvári színésznek a vallomása, s terve egy, gyerekek részére nyitandó színészképző stúdióról. Itt is „kifutóra” lépett a TV Kifutójából jól ismert és sikerrel szerepelt **Oláh Ibolya**, s gitárral magát kísérve angol nyelven énekelt. Ám amit vallott szintén figyelmet érdemel. „Pedagógus szeretnék lenni, és elsősorban lelki sérültekkel foglalkozni.” Nem véletlenül, hiszen őt is meggyötörte az állami gondozotti sors. Talán ezért is hangsúlyozta, hogy számára a zene megbékélést, nyugodtságot jelent. „Ha énekelek, úgy érzem vagyok valaki, érzem, hogy szeretnek.”

Ennek a műsornak identitást vállaló és erősítő üzenete volt. Szóban, zenében, énekben, s a hagyományt felvillantó lakodalmas jelenetben egyaránt.

Farkas Kálmán

Könyvespolcunk

Szécsi Magda - nagy sikerű **Baudelaire** és **Rabindranáth Tagore** válogatása után - sokkal nagyobb fába vágta a fejszét, amikor ezúttal a közismert és közkedvelt **József Attila** életműhöz nyúlt, hogy kötetbe szedje és illusztrálja a cigányság körében is népszerű költő verseit. Az „Uram” című kötetben József Attila istenes verseit, vallásról, hitről szóló lírai vallomásait sorakoztatja egymás mellé. Így, egymás után olvasva őket - igazolva a szerkesztői szándékot - új, többlettartalommal gazdagodnak, egymást erősítik, s ugyanakkor az alkotói-emberi válság elmélyüléséről is tanúskodnak. Hányszor hallottuk már az *Áldalak búval, vigalommal* halhatatlan szerelemsóvár sorát: „...Istennek tégedet felcselek”, az *Olyan bolond* vagy és a *Szeretnének* közé ékelve már a tragikus végkifejlet felé vezető út sejlik fel mögötte. József Attilát, mint minden szellemóriást, sokszor és sokan próbálták kisajátítani, fájdalmasan egysíkúvá torzítva a róla alkotott képet. Négy évtizeden át szemlélve emlegették, vagy szemérmesen elhallgatták, hogy József Attila is folyamatosan kereste Istent, csalódásai közepette is építeni igyekezett magában a hitet, vissza-visszatért a Biblia, a betlehemi kisded, a lázadó Krisztus s az örök karácsonyváras témájához, a fohász-kodó, keserű énekekig. Szécsi Magda pontosan fél száz költeményt választott ki, amellyel költészetének ezt az ívét is felmutatja. Nem véletlenül nyúl ilyen magabiztos kézzel a versekhez, hisz maga is költő. Saját lírai lényével József Attila közeli rokona.

A Magister Kiadónál megjelent kötetet különleges technikával készült, a hangulatot erősítő grafikák gazdagítják, amelyek szintén Szécsi Magdát dicsérik, egytől-egyig az ő keze munkái.

Szécsi Magda egyébként igazi polihisztor. Sokan a cigány meseszerzőt, mások a jeles grafikust, a festőt, többen a költőt, vagy az újságíró tiszteik benne. A közeli hetekben egy újabb meséskönyve is napvilágot látott. A szintén a Magister Kiadó gondozásában megjelent *„Álmos pék”* jelentősen különbözik elődjeitől. A Szécsi Magdára oly annyira jellemző könnyed meseszöveg, a minden más meselakoktól eltérő - összetéveszthetetlenül egyedi - tulajdonsággal bíró szereplők, a kedves állatok ugyanúgy jelen vannak, mint eddig. Ami különlegessé teszi a könyvet az az, hogy a - sorozatcímét sejtető - *Tutus manó meséi* alcím alatt írott betűk sorakoznak. Szabályos, kisiskolás írás. Az Álmos pék című mesekönyv egyben olvasókönyv is, mely az elsőosztályosok írás- és olvasástanulását kívánja megkönnyíteni. Surtyu, a vaddisznópék, a huncut róka, a kedves borz, s a bűbájosra rajzolt ózike betűről betűre vezeti végig a gyerekeket az ábécé világán. A képeknek is fontos szerepük van (Szécsi Magda és **Jakobi Anna** illusztrálták a kötetet), hiszen az ifjú betűvetők egyik feladata, hogy a rajzok alapján kérdéseket és új mondatokat alkossanak. Az első két oldalon Jakobi Anna módszertani útmutatója nyújt segítséget a könyv használatához. A Szécsi mese szövegét **Nagy Gusztáv** ültette át cigány

nyelvre, s az betétlapként minden példányba bekerült. A cigány kisiskolások így könnyebben azonosulhatnak a történet szereplőivel. Olyan pluszt kapnak, amely ösztönöz lehet az olvasási kedv felkeltésében. A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztérium Nemzeti Kulturális Alapprogramja, a Művelődési Intézet, a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségekért Közalapítvány és a Józsefvárosi Önkormányzat, a cigány fordítást pedig a Phralipe Művészeti Alapítvány támogatta.

Meséket szerkesztett köteté **Jónás Tamás**, a fiatal és nagy tehetségű cigány költő is. A **Sáfr Sándor**, tanító és népművelő által 1955 és 1958 között Szarvason gyűjtött cigány mesecanyag néhány darabját *„Betyár volt-e Cigány Jóska?”* címen adta közre a Noran Könyvkiadó. A tizenegy mese Alsó- és Felső-India elképzelt világától a hazai faluvégeken felvert cigánysátorok világáig vezeti el az olvasóit, mesei igazságot szolgáltatva a sokszor lenézett, lesajnált, gyakorta megalázott hétköznapi cigányoknak. A betyársággal kérkedő, de soha még egy tűt sem lopó cigány Jóska, Moga, a vaserejű cigány, Erős Zoga, a nagy erejű és Orsós Jóska a leleményes cigány, de még a híres Szögkirály is olyan teremtmények, akik minden nehézségen úrrá lesznek, a sanyarú sorssal bátran szembeállva érik el a boldogságot. Küzdeni tudásuk példa lehet, s lesz is mindazok számára, akik a **Szombath Árpád** rajzaival ékesített kötetet végigolvassák.

Hegedüs Sándor

Üzenet a Nyírségből

VIZSGA A ROMA RÓMÁBAN

Napfényes őszele Kántorjánosiban. Szeptemberi sugarak cikáznak a megkopasztott haragos zöld levelű meggyfák lombjai között. Messze földön híres a település a róla elnevezett, a cigány-meggynél nagyobb, dúsabb húsú sötétebb piros meggyéről. Nincs itt olyan porta, legyen az cigány vagy nem, ahol néhány szép példány ne díszelgne. Kántorjánosi, ez az alig kétezer lelket számláló falu a Nyírség és a Szatmári - táj kereszteződésében fekszik. A magyarországi oláh cigányság egyik fellegvára, hiszen a lakosság több mint negyven százalékát teszik ki. Országosan is példaértékű a cigányok és magyarok egymás mellett élése, egymás segítése.

Együtt főházkodott az Úrhoz roma és nem roma akkor is, amikor **dr. Keresztes Szilárd** görög katolikus püspök felszentelte a cigány kápolnát. Romák és nem romák, katolikusok, reformátusok, egyháziak és vállalkozók adták össze fillérjeiket, hogy ég fel emelkedjen a roma templom tornya Kántorjánosiban és hirdesse: ez a falu a magyarországi cigányság kis Rómája. Jönnek ide zarándokok messzi földről, s megcsodálják a kicsi ékszerdobozt, **Zolcsák** tisztelendő úr ikonosztályát, a cigány kántorasszony **Rézműves Mihályné** oláh cigányul szárnyaló zoltárait, a cigánymisést, a cigány-görög liturgia fenséges légkörét.

Kihalt most a kocsmá előtti homokos tér, amely egykor, nem is olyan régen, a lóvásár színhelye volt. Itt cseréltek gazdát a pacik, a lóhoz értő oláh cigányok és a gazdák között. Nem, nem ment ki a divatból. Hiszen az oláh cigányokhoz úgy hozzánőtt a ló, mint a muzsikusz romákhoz a hegedű. Erről váltunk szót a benépesült díszes anyakönyvi hivatal előtti füves gyepen, ahol oly sokszor hangzott már el az a bizonyos boldogító igen roma és nem roma menyasszonyok és vőlegények részéről.

Ébenfekete hajú, fekete szemű, fehér blúzós, hosszú sötét szoknyát viselő oláh cigány lányok-asszonyok gyűrűjében állok. Izgalom buzog a szívükben, jegyzeteket szorongatnak a kezükben.

Rézműves Ferencné vizsgázik

Hamarosan kezdődik a vizsga. Nyolc hónap gyötrelmes és kitartó tanulás után ma adnak számot a vizsgabizottság előtt. Bizonyítványt kapnak arról, hogy elvégezték az általános iskola 7-8. osztályát, s mezőgazdasági munkás oklevelet is kapnak. Előtte azonban a kántorasszony invitálja a vendégeket falunézésre, a kápolna megtekintésére. Visszaérkezés után hamarosan asztalhoz ül az első vizsgázó.

Komoly, ám mégis derűs hangulatú, feszültséget oldó a számadás, a beszélgetés. Mi tagadás, sok kérdéssel készült a bizottság. Nem volt rájuk szükség. Meglepő szorgalomról, felkészültségről tettek tanúbizonyságot különösen a lányok-asszonyok. Olyan szakszerűen szólt a fiatal jóképű **Balogh László**, a lószerető roma a zöldségtárolásról, hogy szakavatottak sem tudtak volna belekötni. Négy-százöles kertjében zöldséget termel, akár csak a többi roma. Nem hiányzott a derű sem a vizsgán.

A mosolygós szemű, szép arcú, elegáns, kapitányos termetű roma asszony **Rézműves Ferencné** odalibbent a vizsgabizottság elé és a legnagyobb határozottsággal kérte:

- Ha lehetséges én inkább állnék, hogy ne izguljak annyira.

Derült mindenki. És a sukár roma asszony állva mondta el a vizsgakérdésre a választ olyan hibátlanul, szép magyar-

sággal, hogy ha nem vizsgáról van szó, megtapsoltuk volna.

Kellemesen meglepődött mindenki. Különösen az elnök **Nemoda István**, az Országos Foglalkoztatási Közalapítvány igazgatója a biológia tanára, aki meg is jegyezte:

- Sok hallgatóm volt cigányok közül, de ilyen szép feleletet még nem hallottam.

Olyan felzárkóztató tanfolyam záróvizsgálja volt Kántorjánosiban szeptember 15-én, amelynek magyar hallgatói is voltak. Aztán a köszöntők, jókívánságok és a bizonyítványok kiosztása után előkerültek a virágok. Köszönetet mondtak tanáraiknak a kántorjánosi cigány lányok-asszonyok.

Romák vizsgáztak a roma Rómában Kántorjánosiban. Általuk tizenkilencel növekedett a romák között azok száma, akik elvégezték a nyolc általánost.

GAZDASSZONYKÉPZÉS ÉS FELZÁRKÓZTATÓ TANFOLYAM

Tiszaeszlárnak, a Tisza mentén húzódó nyírségi településnek a neve már a múlt század nyolcvanas éveiben országhatáron túl is ismertté vált. Történészek, írók, politikusok, a nemzetiségi kérdéssel foglalkozó társadalom-kutatók között ma is beszédtéma. Ha mostanság tudományos körökben szóba kerül a nemzeti

kisebbségek s közöttük a cigányság társadalmi megítélése, szinte kikerülhetetlen, hogy az író és államférfi báró **Eötvös József** neve, s főleg művei megkerülhetők lennének. Eötvös az első felelős magyar kormányban Kossuth mellett vallás és közoktatásügyi miniszter volt. Ő írta a Falu jegyzője nagyhatású művét a jobbágyság sorsának rendezése érdekében. S bár a szabadságharc idején külföldön tartózkodott, megírja állambölcséleti főművét A XIX.sz. uralkodó eszméinek befolyása az álladalomra címmel.

Az alkotmány visszaállítása után 1867-ben ismét átveszi a közoktatásügyi tárcát. És megszületik két legfontosabb alkotása: a népiskolai törvény és a zsidók emancipációja. Nos főleg ez utóbbi okán indokolt tanításait hasznosítani, mert ezek máig hatnak, elévülhetetlenek. S ha felemlegettük báró Eötvös Józsefet, illik a másik **Eötvösről, Károlyról** is szólnunk, hiszen a neves politikus író, ügyvéd védői szerepe különösen kimagaslott az 1883-as elhíresült, zsidóellenes tiszaszlári vérvádban. Ismeretes, hogy a tiszaszlári zsidókat azzal vádolták, hogy magyar lányokat ölnek meg s vérüket felhasználják. Korának egyik legdrámább zsidóellenes vádja fűződik Tiszaszlárhoz.

És a történelem szinte megismételte önmagát Tiszaszláron, amikor az 1970-

es években futótűzként terjedt el a faluban, s szárnyakelt az egész megyében, hogy egy eltűnt magyar kisgyermeket cigányok öltek meg. Lángra kelt a cigányellenesség. Az akkori tiszalöki járási rendőrkapitányság nyomozást indított az igazság kiderítésére, az eltűnt magyar kisfiú felkutatására. A Kelet-Magyarország akkori főszerkesztője, **Ordas Nándor** engem küldött a helyszínre, hogy vegyek részt az igazság feltárásában, segítsék a nyomozásban. Rendőrök, nyomozók kutatták az egész Tisza-mentét, minden bokorba benéztek, végigpásztáztuk a partot, minden kutat megvizsgáltuk.

Rettegésben éltek a romák, féltek, hogy rájuk támadnak. Hosszú nyomozás után kiderült: vaklármá volt, a kisfiú előkerült. Csak a rettegés nem múlt el nyomtalanul. Hosszú ideig tartott, amíg helyreállt a béke a romák és a magyarok között. Ezért is volt és van jelzés értéke azoknak a tanfolyamoknak, amelyekre a legutóbbi időkben került sor Tiszaszláron. A közelmúltban fejeződött be egy cigány gazdaasszony képző, amelyen csaknem 20 roma lány és asszony ismerkedett a legkülönbözőbb szakismeretekkel, és került sor egy újabbra, a mezőgazdasági munkás felzárkóztató tanfolyam vizsgájára október 14-én, amelyen 18-an kapták meg az általános iskola 7-8. osztályáról szóló bizonyítványt.

Nyolc hónap alatt egymást jobban megismerték, barátságok szövődtek közöttük. A tanfolyam legszorgalmasabb embere, „húzóereje” a legidősebb asszony **Farkas Gyuláné** volt. Együtt tanult apa és fia, a két **Horváth László**. Az apának fenntartásai voltak, nem bízott a pedagógusokban. Először csak arra kérte az igazgatót, hogy látogathassa az órákat, s ha megkedveli a légkört, majd meglátja. Így vált az óralátogatóból rendes tanuló, aki sikeres vizsgát tett. Egész tanfolyam idején figyelem és gondoskodás kísérte a két kismamát, az áldott állapotban lévő **Albert Andreát** és **Tóth Anita Ilonát**. S nem csupán az válik dicséretükre, hogy végig kitartottak, hanem különösen az, hogy mindketten jelessel végeztek, kitűnően megfelelték.

A Nyír-Dinamika Kft és Tiszaszlár Önkormányzata szorgalmukért jutalomba részesítette: **Albert Andreát, Bódi Pirokát, Farkas Gyulánét, Id. Horváth Lászlót, Pente Károlynét, Pente Lászlónét, Tóth Anita Ilonát és Tóth Katalint**.

Tiszaszlár most egy 2800 lelkes település. Ebből 600 a cigány. Bár érezhetően nagy a szegénység, de romák és nem romák békességben élnek. A cigányok életkilátásai napról-napra romlanak. Nemcsak a kenyér kevés, a bizalom is mindinkább fogy. Valamit tenni kellene megállításiért!

Farkas Kálmán

A tiszaszlári osztály tanáraikkal és az önkormányzat képviselőivel

Elmozdulás a holtpontból?

Riogatásnak is tűnhet az, hogy az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk annál kétségesebbé válik, minél inkább reményvesztett helyzetbe kerül a társadalom alsó harmada. Így a fizikai és szellemi nyomorúságba süllyedt cigányság is. Holott mindez annyira nyilvánvaló és kényszerítő valóság, hogy csupán rövid távon leplezhető. Ráadásul a félrebeszélés és titkolódzás sehová sem vezet. Mert *ha elfogadjuk is azt a tényt, hogy minden idő átmeneti, s a végképp elszegényedett társadalmi csoportok helyzetén egycsapásra nem lehet változtatni, az aligha tagadható, hogy a kormányzati hatalom felelőssége mindig fennáll. Még az elvek szintjén is.* Bárki mondhatja ugyanis, hogy egyik-másik kurzus teljesítménye csak utólag ítélhető meg, de azt mégis el kell fogadnunk, hogy a nyomorúságos létviszonyokon mindig az adott időben és helyen kell változtatni.

HANGZATOS JELSZAVAK?

Feltéve persze, ha a választási ígéretek nem csupán hangzatos jelszavak, melyeket a győzelem után legfeljebb jótékony homály fed. Bizonyára ezért sem véletlen, hogy mindaz, ami a rendszerváltozás harmadik időszakában történik, ugyanolyan kéteyeket ébreszt, mint korábban. Mert ami a zászlókra volt írva, ennek talán más értelme nem volt, mint hogy a küzdelemben összetartsa a küzdőket. Ám a győzelem után elválnak a szövetségesek, mindenki tovább megy a maga útján. S nyilván utólag gyakran nagyon kicsinyesnek látszanak a küzdelmek okai és igen kis jelentőségűek az elért eredmények. Persze legtöbbször már maga a személycsere is nyereség, de hogy csak egy pár évvel később is egyáltalán érdemes legyen a kurzus választással foglalkozni,

kell, hogy olyan eredményeket vagy legalábbis lehetőségeket nyújtsanak a hatalom főszereplői, melyeket méltányolni lehet. Egészen röviden: kell, hogy a polgári átalakulás - bármilyen tekintetben is - valamiféle elvesztetlent adjon a fejlődésnek, hogy egész világosan megállapítható, lényeges különbség legyen az előző és mostani kurzus között.

HOLTPONTON A TÁRSADALOM KÉTHARMADA

Egyre inkább úgy látszik azonban, hogy a radikális váltás az eszmék szintjén megy végbe. A lépten-nyomon hangoztatott polgári jelző már-már fosztóképző válik, hiszen amihez hozzáillesztik, annak az ellenkezője igaz. Még ugyan az új polgári középosztály nem jött létre, az új milliárdosok köre viszont igen. *A politikai elit és klientúrája már megvan, a társadalom periferiájára szorultak köre azonban egyre nő.* Miközben egyre inkább érzékeljük, hogy holtpontra került a társadalom kétharmada. És hogy a ma küzdők hol tartanak, és hol tartanak azok, akik reményt sem látnak a küzdelemre. És abban, amit a tehetetlenségre kárhóztatott állampolgárok több százezres csoportjainak létviszonyai jeleznek, tagadhatatlanul sok figyelmeztető jel rejlik. Mert egyszerűen *naïv ábrándozás arra gondolni, hogy a fejlett Európa harmely országába szívesen fogadnák a képzetlen, szociális és kulturális nyomorúságuktól elszakadni akaró „polgárokat”. Akik akár csak elviselhetőbb életkörülményekre vágnak, vagy arra, hogy legalább állampolgári önbecsülésüket visszaszerezzék.*

GROTESZK FÉLREVEZETÉS

Mert egy pillanatra sem szabad elfeledkeznünk arról, hogy az állam-

polgári státusznak nem csak anyagi-civilizatorikus feltételei vannak, hanem a szó eredeti értelmében vett polgári és kulturális összetevői is. Vagyis azok, melyek a jelző nélküli emberi méltóság viszonyait teremtik meg. De éppen az utóbbiak hiányoznak a mai magyar társadalomból. S kivált a cigányság körében. *Ha a dologtalan életmód apáról fiúra száll, ha a kirekesztés és megfélemlítés lágyabb vagy keményebb formái minduntalan újraélednek, ha a közéleti részvétel formái teljességgel esetlegessé, s ha a diszkrimináció csak egyre fokozódik, groteszk félrevezetés akár csak kijelenti is, hogy a polgárosodás alternatívája előtt állunk.* Legfeljebb a társadalom egyötöde, vagyis azoknak a státusz-csoportoknak a tagjai, akik anyagi, hatalmi vagy másfajta szimbolikus tőkével rendelkeznek. De ezekről beszélni már túlságosan nem is érdemes, mert annyira végzetszerűek, hogy a lehetséges kritikai észrevételeket üres és semmit sem jelentő sablonokba kényszerítik.

Valójában arról van szó, hogy *a jelenlegi holtpontból való elmozdulás akkor kecsegtet reménnyel, ha a társadalmat átszelő törésvonalak tovább nem mélyülnek.* Legalábbis ma úgy látszik, hogy a szociális és a kulturális integrálódás akadályai nem csupán a cigányság előtt tornyosulnak. Hanem mindazok előtt, akik képtelenek a felkapaszkodásra. Természetesen a mindenkor hatalom főszereplői joggal vélekedhetnek úgy, hogy mindent megtesznek a gazdasági, szociális és kulturális felemelkedésért: legfeljebb az állampolgárok ezt nem érzékelik. Csak éppen az a zavarba ejtő, hogy a holtponton innen vagy túl van valaki.

Dr. Kerékgyártó T. István

Pályázati felhívás

A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYOKÉRT KÖZALAPÍTVÁNY PÁLYÁZATOT HIRDETETT „KÖZÉLETI DÍJ” ODAÍTÉLÉSÉRE

A díjat olyan cigány és nem cigány személyeknek, közösségeknek, helyi szervezeteknek és intézményeknek ítéli oda tevékenységük elismeréseként a Kuratórium, akik munkájukkal, tevékenységükkel saját közösségükben a legtöbbet tették a többség és a kisebbség együttélésének javításáért, egymás jobb elfogadásáért és megismeréséért - a cigány emberek társadalmi integrációja érdekében.

A kuratórium négy személy és egy szervezet vagy közösség, illetőleg intézmény számára ítéli meg a díjat. (A négy magánszemély részére adományozandó díjból a Kuratórium eggyel a díj céljainak leginkább megfelelő polgármestert jutalmaz.)

Javaslatot tehetnek díjazottak személyére magánszemélyek, közösségek, szervezetek **1999. december 1-ig.**

A javaslatnak tartalmaznia kell:

- a jelölt pályázati céllal összefüggő tevékenységét bemutató ismertetőt,
- a jelölt pontos adatait,
- az ajánló adatait.

A díjjal magánszemély esetén bruttó 100.000 Ft, szervezet, közösség illetőleg intézmény esetén 200.000 Ft támogatás jár.

A határidőn túl és a hiányosan érkezett pályázatokat a Közalapítvány nem őrzi meg és nem küldi vissza, azokról értesítést nem küld. A Kuratórium döntését 2000. január 31-ig hozza meg.

A javaslatot - formanyomtatvány nélkül - lehet benyújtani a Magyarországi Cigányokért Közalapítvány címére (1021 Budapest, Budakeszi út 55/d. P/5.ép V/2.) 1 példányban.

Pályázati felhívás

A Soros Alapítvány pályázata Az összes Soros-pályázatra vonatkozik:

A pályázat követelményei: Pályázni kizárólag az erre a célra szolgáló űrlap kitöltésével lehet, melyen a részletes pályázati követelmények megtalálhatók.

További információ és űrlap beszerezhető: A pályázó nevére megcímezett és felbélyegzett közepes méretű válaszborték megküldésével postai úton:

Soros Alapítvány, 1525 Budapest, Pf. 34.

(Tel.: 315-0315, Fax: 315-0201)

vagy személyesen: Budapest, II. Bolyai u. 14.

A Soros Alapítvány részletes tájékoztatója a www.soros.hu címen megtalálható az interneten. Az internetről az űrlapok letölthetők.

99/11/1. Ösztöndíjpályázat érettségit adó középiskolába járó roma gyerekek és patronáló tanáraik számára (Kódszám:871)

A pályázat célja:

Minél több roma fiatal fejezze be tanulmányait érettségit adó középiskolai intézményben, szerezzen érettségi bizonyítványt, és tanuljon tovább valamilyen felsőoktatási intézményben.

A pályázók köre:

Azok a roma középiskolások, akik az 1999/2000-es tanévben érettségit adó intézmény II. vagy ennél magasabb évfolyamának nappali tagozatán tanulnak, vagy a szakmunkások szakközépiskoláját végzik, valamint azok a pedagógusok, akik ezeket a fiatalokat segíteni képesek tanulmányaikban. Egy patronáló tanár maximum öt diákot patronálhat. Mindkét fél ösztöndíjban részesül a közös teljesítmény alapján.

Nem pályázhat:

- Az a diák, akinek a tanulmányi átlaga az 1998/99-es tanévben 3,50 alatt volt.
- Az a diák, akinek az 1998/99-es tanév végén bármilyen tantárgyból elégtelen osztályzata volt.
- Az a diák, aki az 1999/2000. tanévben más forrásból ösztöndíjat kap.

Az elnyerhető támogatás:

- Azok a diákok, akiknek a tanulmányi eredménye 3,50 és 4,5 között van, tíz hónapon keresztül havi 5000 Ft támogatást kaphatnak.
- Azok a diákok, akiknek a tanulmányi eredménye 4,51 vagy ennél magasabb, tíz hónapon keresztül 7000 Ft támogatást kaphatnak.
- A nyertes diákok patronáló tanárai tíz hónapon keresztül havi 4000 Ft támogatásban részesülnek. Egy tanár maximum öt tanulót patronálhat, tehát havonta maximum 20.000 Ft ösztöndíjat kaphat.
- Azok a patronáló tanárok, akiknek a patronált diákjait a 2000/2001-es tanévre felveszik valamilyen államilag akkreditált felsőoktatási intézménybe, és az ezt igazoló értesítést 2000. szeptember 15-ig beküldik az alapítványhoz, gyerekenként egy-szeri 10.000 Ft jutalomban részesülnek.

A pályázat követelményei:

Az űrlapozhoz mellékelni kell az 1998/99-es tanév végi bizonyítvány másolatát, valamint egy nyilatkozatot arról, hogy a

pályázó semmilyen más ösztöndíjban nem részesül. A nyertes pályázóknak - szerződéskötéskor - érvényes iskolalátogatási igazolást kell beküldeniük.

Mindenkinek a fenti pályázati követelményeknek megfelelő pályázati anyaggal kell jelentkeznie, függetlenül attól, hogy a korábbi években kapott-e már ösztöndíjat a Soros Alapítványtól. Az előző ösztöndíj beszámolójaként küldött anyagok nem fogadhatók el új pályázatként.

Beküldési határidő: 1999. december 15.

**A pályázati döntésről szóló értesítés várható határideje:
2000. február**

99/11/3. A 14-18 éves fiatalok elkallódásának megelőzése (Kódszám: 833/3)

A pályázat célja:

Olyan modellszerű programok kialakításának ösztönzése, amelyek felkarolják azokat a fiatalokat, akik minden jel szerint ki fognak maradni vagy már kimaradtak a középfokú képzésből, elsősorban a szakképzésből.

A pályázók köre:

Bíróágilag bejegyzett nonprofit szervezetek, illetve önkormányzati alapítású szervezetek a szociális ellátás, az oktatás és a munkaügyi területéről. Az e témakörben kevesebb, mint egy éve támogatást kapott szervezetek csak abban az esetben pályázhatnak, ha a programvezetővel megbeszélve részbeszámolót küldtek a folyamatban lévő programjuk megvalósításáról.

A pályázat követelményei:

A pályázatot egy, a munkaprogramért felelősséget vállaló szervezetnek kell benyújtania, csatolva más, a programban részt vevő szervezet(ek) nyilatkozatát a tartós, minimum egy évre szóló együttműködésről.

A pályázatban biztosítékot kell nyújtani:

1. a személyre szóló segítségnyújtásra a pályaeorientációt, a pályakorrekciót, a munkavállalást akadályozó (szociális, mentális, szocializációs, kvalifikációs stb.) tényezők felszámolásában,
2. a szoros, jól szervezett együttműködésre a szociális ellátás, az oktatás és a munkaügyi területek nonprofit, önkormányzati és állami szervezetei között.

Pályázni lehet:

A pályázó programjának egyéves működtetésére, ezen belül elsősorban a program megvalósításához szükséges pótlólagosan létrehozott státusok ösztöndíj keretében történő fedezetére.

Előnyben részesülnek:

Azok a pályázati programok, amelyek a Soros Alapítvány egyéves támogatása után is folyamatosan működtethetők.

A tervezett keret: 20 millió forint.

Beküldési határidő: 1999. december 31.

**A döntésről szóló értesítés várható ideje:
2000. február 28.**

Moga, a vaserejű cigány (I. rész)

Nagyon régen történt, amit most elmondok. Én is úgy hallottam gyermekkoromban egy nagyon öreg cigánytól. Hogy igaz volt-e, vagy sem, ki kell találni.

A cigányok akkoriban még sátrakban éltek. Egy sátorfaluban lakott Moga is, a roppant nagyerejű cigányember. Amilyen erős, ugyanolyan csendes, jószívű is volt. Éjszakánként hol ebben, hol abban a sátorban hált, ahol éppen helyet adtak neki, mert felesége, családja nem volt. Egyetlen igaz jó barátja egy ürge, eleven cigánygyerek volt.

Egyszer aztán együtt indultak világá. Ahogy kóboroltak, mendegéltek, egy szép tanyához értek. Hát amint benéztek, még a szemük is megállt a forgásban a nagy rémülettől. Ott látták a harmincnegyzetű sárkányt.

- Üsd agyon Moga ezt a szörnyet! - kérte a cigánygyerek Mogát.

- Nem ütöm, mert lehet, hogy az uraság tartja ezt a gyíkot házörzésre - válaszolta Moga, mert addig még nem látott sárkányt.

A kisgyerek azonban addig könyörgött, míg Moga végül is kicsavart egy vastag akácfát a földből, és agyonütötte a sárkányt.

- No, emiatt biztosan raboskodni fogunk. Szaladjunk, bújjunk el valahová! - mondta Moga.

Szaladtak is, mint a nyúl. Futás közben azonban utolérte őket az agyonütött sárkány testvére, a harminckilenc fejtű sárkány. Meg akarta bosszulni testvére halálát.

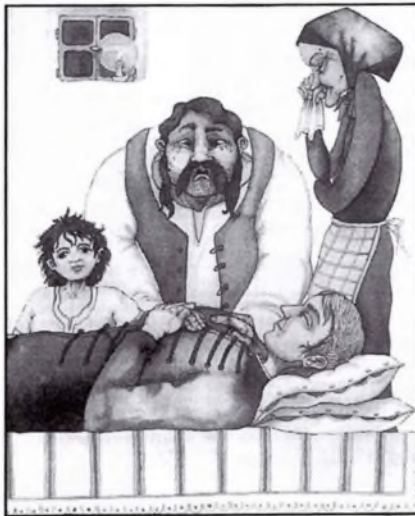
Mikor Moga látta a veszedelmet, csak úgy futásban kirántott egy akácfát, és egy csapásra agyonütötte a harminckilenc fejtű sárkányt is. No, egy kicsit megnyugodtak, úgy bandukoltak tovább. Egyszer csak szembetalálkoztak a szolgabíróval, aki négyes fogatú hintaján utazott. Gyanús volt neki Moga. Gondolta, megszökött valahonnan, mert a cigányok abban az időben csak családotól vándoroltak. A szolgabíró elfogatta, és odakötöztette Mogát a kocsi saroglyájához, azután tovább hajtatott, hogy átadja a községhez, ahol

akkortájt perzekutoroknak és komisz-száriusoknak hívták a vezetőket.

Így ballagott szegény Moga a kocsi után a saroglyához kötve. A kis cigánygyerek meg messziről követte őket. Tudta, hogy Moga nagyon szereti a bagót, és már nagyon régen nem bagózott. A kocsi után iramodott hát, és elkiáltotta magát.

- Moga, gyere, adok neked bagót!

Erre Moga hirtelen megállt, még a négy ló sem bírta megmozdítani. Megijedt a szolgabíró Moga nagy erejének láttán. Szólt a kocsisának, hogy szálljon le, oldozza el a rabot, mert még

tönkreteszi őket szörnyű nagy erejével. De mihelyt a községhezért ért, elmesélte a perzekutoroknak, mi történt vele. A cigány nevét persze nem tudta megmondani, mert abban az időben nem volt igazolvány vagy efféle. A perzekutorok azonnal intézkedtek, hogy minden cigányt hajtsanak be a községhez. Úgy is lett. Moga is engedelmesen elballagott a többi cigánnyal együtt, de vitte magával a kis cigánygyereket is. A sok cigány felsorakozott a községhez udvarán. Mikor mind együtt voltak, a szolgabíró is kiment, és azonnal ráismert Mogára.

- Ő volt az! - mondta a perzekutoroknak.

Mogát vallatóra fogták. Szegény féllelmében mindent tagadott. A kisgye-

reknek azonban sehogy se fért a fejébe, hogy miért kell letagadni azt, ha valaki agyonüt egy sárkányt. Odalépett hát a perzekutorok elé, és megmondta nekik, hogy a két sárkányt bizony Moga ütötte agyon. Megörültek a perzekutorok, hiszen a két sárkány rengeteg kárt okozott már a környéken, elpusztítani azonban senki sem tudta őket. Megveregették Moga vállát, és megkérdezték, hogy mit kér ezért a világraszóló cselekedetért. Moga nem kért egyebet, csak a falu minden házatól egy kenyert és egy pofa bagót.

- Jól van, Moga megkapod, mert derék módon viselkedtél, megszabadítottál bennünket a sárkánytól - mondták a perzekutorok, miközben örültek, hogy Moga csak ilyen keveset kért.

Moga nagy erejének híre elterjedt az egész környéken. Fülébe jutott Hét Falu Hét Legényének is, akit azért hívtak Hét Falu Hét Legényének, mert hét falutól sem félt és hét legény ereje volt benne. Elment hát a községhez, és megkérte a perzekutorokat, hogy engedjék meg, hogy megnézhesse a hatalmas sárkányölő cigányt. A perzekutorok hívták Mogát, ő meg jött is azonnal, hozta magával legjobb barátját, a kis cigánygyereket is.

- Itt vagyunk. Mit akarnak velem? - kérdezte szolgálatkészen.

A Hét Falu Hét Legénye kezét fogott Mogával. Alaposan megszorította Moga kezét, hogy csillogtassa erejét, de ugyancsak kicsordultak fájdalomában a könnyei neki is, mert Moga visszaszorította.

- Én vagyok a Hét Falu Hét Legénye. Azért hivattalak, hogy megbirkózzam veled.

Moga odahajolt a kisgyerekhez és súgva kérdezte tőle:

- Menjek? Ne menjek?

A kisgyerek csak biztatta, hogy ne féljen, menjen!

- Jól van. Kipróbálhatjuk az erőnket - mondta akkor Moga.

Rostás Gusztáv

Szarvas, 1957.

(Sáfár Sándor gyűjtése nyomán)

F E J T Ö R Ő K

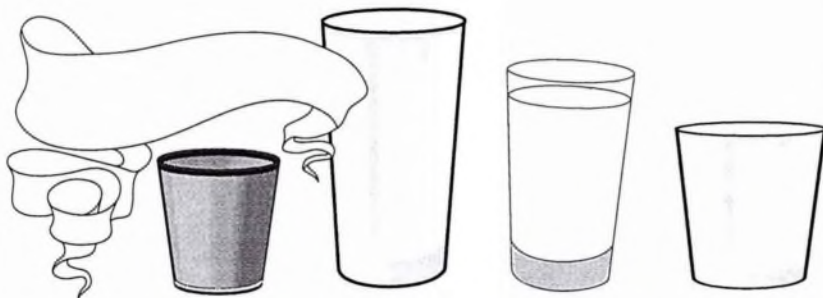
Kedves Gyerekek!

Az ős beköszöntével mindannyian szeretünk behúzódni a jó meleg szobába. Egy jó könyvvel a kezünkben olvasás közben csodálatos országokba visz el a képzeletünk. Olvassatok sokat, hisz minden könyv, minden történet elolvasása után gazdagabbak lesztek egy-egy élménnyel.

Közben ugye gondoltok azon, hogy szeretnéteket, barátaitokat mivel örvendeztetitek meg Mikulás napján?

Vízvezeték építés

Van négy különböző nagyságú poharunk. Egy pohár tele van vízzel. Van egy hosszú posztosávunk. Hogyan lesz a leírt kellékekből vízvezeték? Rajzoljátok le és küldjétek be!

Két oldal egyeztetése

Feladat: Egyik oszlop sorszámaait egyeztessétek a másik oszlop megfelelő számaival és küldjétek be Szerkesztőségünkbe!

1. MOHÁCSI CSATA
2. EGRI CSILLAGOK
3. BUDA ELFOGLALÁSA
4. 1686

1. BUDA VISSZAFOGLALÁSA
2. 1541
3. GÁRDONYI GÉZA
4. 1526

- 1 - ☐
- 2 - ☐
- 3 - ☐
- 4 - ☐

Első fejtörőnk néhány ötletet ad az ajándékozáshoz

Az összekevert betűket rakjátok helyes sorrendbe és elolvashatjátok az ajándék nevét.

GSMCAO
OSOÁCKLÉD
RSCIVGÁ
SZAMIC

Két oszlopban egy-egy kakuktktojás!

Mely szó nem illik az oszlopokba?

HALLÁS	KARIKÁZÓ
ÍZLELÉS	UGRÁS
JÁRÁS	LEGÉNYES
LÁTÁS	BORICA
SZAGLÁS	VERBUNK
TAPINTÁS	

Játéktanulás

A játékosok az asztal körül helyezkednek el. Az asztalon lévő ping-pong labdát fújják. Az lesz a győztes, akinél nem esik le a labda!

A rejtvényekhez jó szórakozást kívánunk!

Az oldalt összeállította: Bujdosó Jánosné

Kényszergyógykezelik a késelő tanítónőt

Kényszergyógykezelésen kell átesnie **Rapcsák Annamáriának**, a hajdúhadházi késelő pedagógusnak, miután a Legfelsőbb Bíróság csütörtökön némi változtatással helybenhagyta az elsőfokú döntést. A jogerős ítélet szerint a tanítónőt egy év elteltével újból megvizsgálják az elmeszakértők, s akkor döntenek arról, hogy szükséges-e a további gyógykezelése, avagy visszamehet a közösségbe.

Rapcsák Annamária tavaly szeptember 3-án egy kenyérvágó késsel hét cigány gyermeket és öt pedagógust sebesített meg a hajdúhadházi Földi János Általános Iskolában. Az ügyészség előre kitervelten, több emberen elkövetett emberölés kísérletével vádolta. Az elmeszakértői vizsgálat szerint Rapcsák Annamária kóros elmeállapotú. Mivel a kóros elmeállapot büntethetőséget kizáró ok, így a Hajdú-Bihar Megyei Bíróság felmentette a tanítónőt a több emberen, előre kitervelten elkövetett emberölés kísérletének vádjáról, s egyúttal elrendelte a kényszergyógykezelést. Ezt az Igazságügyi Megfigyelő és Elmegyógyintézetben kell végrehajtani. Az elsőfokú bíróság a vád több megállapítását megalapozatlannak tartotta, így azt is, hogy Rapcsák Annamária vallásos kényszerképzet parancsára, ölési szándékkal emelt kést a gyerekekre. Az ítélet indoklásakor a bíró fontosnak tartotta kijelenteni, hogy a sajnálatos eset elkövetését nem etnikai kérdés motiválta.

Népszabadság, 1999. november 5.

Foto: Nyári Gyula

„Az idősek éve” - avagy mire telik, gondolkozik egy idős cigány asszony a hentes előtt

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot
..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

Előfizetési díj
egy évre: 1176 Ft,
fél évre: 588 Ft,
negyedévre: 294 Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díját
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

**5000 Szolnok,
Aranka utca 3.
Telefon:
(06) 56/372-269**

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

JOGVÉDŐ IRODÁK

Nemzeti és Etnikai Jogvédő Iroda

Irodavezető: Dr. Furmann Imre

Cím: 1537 Budapest 114. Pf.: 453/269

Telefon: 303-8973, 314-4998

Szolnoki Kisebbségi Jogvédő Iroda

Irodavezető: Dr. Pálfi Miklós

Cím: 5000 Szolnok, Kossuth tér 1.

Telefon: (06) 56/411-205

Cigányok Jog- és Érdekérvényesítő Irodája

Irodavezető: Dr. Kosztics István

Jogsegélyszolg. vezető: Dr. Szelestey György

Cím: 7621 Pécs, József u. 4.

Telefon: (06) 72/325-558

Roma Parlament Konfliktusmegelőző és Jogvédő Irodája

Irodavezető: Dr. Pánczél Márta

Cím: 1084 Budapest, Tavaszmező út 6.

Telefon: (06) 1/313-18-87

Roma Polgárjogi Alapítvány Jogvédő Irodája

Irodavezető: Horváth Aladár

Cím: Budapest VIII., Dob u. 105.

Telefon: 352-4500, 352-4502

**Pentru Voj - Tiértetek Zala Megyei Kisebbségek
Jogvédő Szervezete**

Jogász: Dr. Hard Ferenc

Cím: Zalaegerszeg, Kossuth út 43. I. emelet

Telefon: (06) 96/330-479

Országos vásárok naptára

1999. december hónapra

December 1., szerda	Tiszaújváros -av.	Jászkarajenő -oák.
		Kaposvár -ok.
Miskolc -oák.	December 6., hétfő	Kecskemét -ok.
		Kecskemét -k-jv.
		Kiskunfélegyháza -oák.
December 2., csütörtök	Csongrád -oá.	Miskolc -av.
		Nagykőrös -av.
Cellsdömölk -ok.	December 7., kedd	Pásztó -oák.
Ónod -oák.		Pécs -ok.
Szeged- -ok.	Bátanytereny -oák.	Pécs -av.
Cserepes sor -ok.	Cegléd -oá.	Szeged- -k-jv.
Vésztő -oák.	Nagyecsed -oák.	Cserepes sor -k-jv.
	Nagykanizsa -oák.	Szekszárd -oák.
December 3., péntek		Szentes -ok.
	December 8., szerda	Szolnok -av.
Gyöngyös -oá.		Zalaegerszeg -av.
Gyula -oák.	Hajdúnánás -oák.	December 13., hétfő
Miskolc -ok.	Makó -oá.	
Pécs -R.	Mezőcsát -oák.	Kapuvár -ok.
	Miskolc -oák.	Pécs XII.13-24-ig Karácsonyi V.
December 4., szombat	December 9., csütörtök	December 14., kedd
Abony -oá.	Komádi -oá.	Balkány -oák.
Békéscsaba -oák.	Szeged- -ok.	Gönc -oák.
Csorna -av.	Cserepes sor -ok.	Pápa -oá.
Kaposvár -av.		Zalaegerszeg -oák.
Kecskemét -ok.	December 10., péntek	December 15., szerda
Kecskemét -k-jv.		Jánoshalma -Karácsonyi Ü.V.
Komló -ok.	Miskolc -ok.	Miskolc -oák.
Komló -av.	Sásd -oák.	Vajszló -ok.
Magyarnándor -oák.	December 11., szombat	December 16., csütörtök
Marcali -ok.		Ragály -oák.
Miskolc -ok.	Csorna -av.	Szeged- -oák.
Pécs -oák.	Jászberény -oák.	Cserepes sor -oák.
Pécs -R.	Kaposvár -av.	
December 5., vasárnap	Kecskemét -ok.	December 17., péntek
Békéscsaba -av.	Kecskemét -k-jv.	Miskolc -ok.
Jászapáti -oák.	Miskolc -ok.	
Kaposvár -ok.	Ózd -oák.	December 18., szombat
Kecskemét -ok.	Pécs -oák.	Csorna -av.
Kecskemét -k-jv.		Jászárokszállás -oák.
Kiskunhalas -oák.	December 12., vasárnap	Kecskemét -ok.
Kiskunhalas -kuv.		
Lajosmizse -oák.	Albertirsa -oák.	
Miskolc -av.	Albertirsa -av.	
Nagykőrös -oák.	Békéscsaba -av.	
Pápa -k-jv.	Dabas -oák.	
Pécs -ok.	Dabas -av.	
Pécs -av.	Dombóvár -ok.	
Pécs -R.	Dödöllő -osk.	
Szeged- -k-jv.	Gyomaendrőd -oák.	
Cserepes sor -k-jv.	Jászárokszállás -av.	
Szolnok -av.		

RÖVIDÍTÉSEK

av.	= autóvásár
bv.	= búcsúvásár
csv.	= cserépvásár
k-jv.	= közúti jármű vásár
kuv.	= kutyavásár
LNv.	= Lovas Napok vására
mgv.	= munkagép vásár
nmv.	= népművészeti vásár
oá.	= országos állatvásár
oák.	= országos állat- és kirakó vásár
ok.	= országos kirakó vásár
osk.	= országos sertés- és kirakó vásár
r.	= régiségvásár
bv.	= termékbemutató és vásár
üv.	= ünnepi vásár

Kecskemét -k-jv.	Cserepes sor -ok.
Miskolc -ok.	
Mohács -oák.	December 24., péntek
Pécs -oák.	

December 19., vasárnap	Miskolc -ok.
-----------------------------------	--------------

Békéscsaba -av.	December 25., szombat
Böhönye -oák.	
Kaposvár -ok.	Csorna -av.
Kecskemét -ok.	Kaposvár -av.
Kecskemét -k-jv.	Kapuvár -oá.
Miskolc -av.	
Mórahalom -oák.	December 26., vasárnap
Pécs -ok.	
Pécs -av.	Békéscsaba -av.
Szeged- -k-jv.	Kaposvár -ok.
Cserepes sor -oák.	Pásztó -av.
Szekszárd -av.	Szolnok -av.
Szolnok -oák.	
Tiszaújváros -oák.	December 29., szerda
Tokaj -oák.	
Vác -oák.	

December 20., hétfő	Miskolc -oák.
Csorna -ok.	

December 21., kedd	Szeged- -ok.
	Cserepes sor -ok.
	Szany -ok.

December 22., szerda	Dévaványa -oá.
---------------------------------	----------------

December 23., csütörtök	
------------------------------------	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

--	--

A vásárnapot
összeállította:
Wilhelm István

Fotó: Kawa Kamal

